

33900/P

66229

SCHEDIASMA
DE
PARREIRA
BRAVA,

Novo Americano aliisque recentioribus
Calculi remediis;

ILLVSTRI ACADEMIAE
LEOPOLDINO-IMPERIALIS
NATVR. CVRIOS.

PRAESIDI
DN. D. LVCAE SCHRÖCKIO
ARCHIATR. CAESAR,
dicatum

^a
MICHAELE FRIDERICO LOCHNERO, D.
Archiatr. Cæsar.

Editio secunda auctior.

Norimbergæ,
Apud Petrum Conradum Monath,
CIO MDCC XIX.

ILLVSTRIS CELSE.

LNgratissimus merito essem, si prorsus insignia Tua in me merita, silentii peplo involve- rem. Postquam enim Tibi, VIR SUMME, placuit, post obitum B. Hermetis nostri, (cujus Animulæ nunc cœli incolæ æternum bene, corpori vero tot ærumnis, tot calamitatibus defatigato, terra levis sit:) de novo Ephemeridum Directore, cui in colligendis, & publicæ luci exponendis observationibus Academia nostræ, cura committi possit, agitare consilia; Illustris Thomasius noster,

- - *Delicium, quod maximus ardet Apollo,
Pectus quod Charites, quod Musas continet
omnes,*

mei mentionem iniecit, Tuique favoris pararium se præbuit; atque ita factum est, ut me immerentem plane, & hac de re ne cogitantem quidem, Adjunctorum Academiae numero inferere, munusque, quod Thomafius noster Amicorum melitissimus jam dudum meruit, mihi conferre volueris. Neque hic adhuc Tuus favor substitit: cum enim Ephemeridum Academicarum Centuriis novis, utinam ex Tuo & Academiae voto excudendis, lubens volensque opem commodassem & operam, in curarum me adsciscere consortium, tandemque Directoris munere, supra meritorum sortem me beare, & tot favoris ac benevolentiae documentis, quibus pene succumbo, cumulare dignatus es. Tantum enim abest, ut dignitates
illas,

illas, quas plena manu liberalitas & affectus Tuus mihi admetitur & confert, promeruerim unquam, unquam sperarim, ut potius me plane indignum æstimarim: humeros certe operi, tenuitatis meæ probe conscius, subtraxissem & digniori cessissem, ni in consummatissimum Tuum iudicium & prolixam liberalitatem peccare, atque labores Academicos mihi collatos subterfugere voluisse viderer. Suscipio igitur, VIR EXCELLENTISSIME, molem negotii, cui me destinasti, summa alacritate, cum nil ardentius optem, quam ut operam, diligentiam, nervos viresque omnes emolumentis Academiæ promovendis impendere, semperque Tua iussa capeffere possim; utque publicum gratissimæ erga Te, VIR SVMME, exstaret mentis τεκμήριον, hoc de Parreira brava levidense Schediasma offero, & Tuo inscribere Nomini Tutelæque audeo;

virtutum tuarum tam perenne, quam affectus cultusque mei sincerum monumentum. Equidem si fata susceptis laboribus adspirassent, Myrmecologiam meam, cuius synopsis dudum Dec. II. Ann. VIII. exhibui, quæque jam per XX. & plures annos in scriniis latet præli carceres expectans, deprompsissem: cum vero calamitosissimis hisce temporibus, sumptibus & impensis parcant Bibliopolæ, spes omnis de edenda Myrmecologia, in spongiam forte incubitura, irrita est facta. Hanc igitur opellam, ad averruncandum ingrati animi crimen, elegantiori destitutus argumento, interim offerendam censi, probe licet agnoscam, hanc nitore illo & elegantia destitui, quam Academia nostræ leges desiderant, ingeniumque Tuum cultissimum exposcit; quis enim comiti quid, quis exasciati & limati, quis id, quod derosos sapiat ungues, a me expectet,

pectet, cum omnibus, qui me norunt, notum, totam diem, noctisque sæpius bonam partem, catenatis praxeos sollicitudinibus destinatum esse, ut foetus hic luci expositus inter ejulatus dolentium, inter suspiria ægrotantium, inter lacrymas adstantium adoleverit. Scribendi autem hoc negotium eo tantum fine suscepi, partim, ut Tibi, PRAESES VENERANDE, Academiaeque nostrae splendidissimae constaret, deficientibus licet viribus, voluntatem tamen promptissimam in negotiosissimo otio inserviendi non deesse; partim ut novo hoc munere auctus, lemmatis Academici probe memor, pluribus Dn. Collegis plane otiosis, debili licet lumine, præmonstrarem viam, cotisque vice fungerer,

- - - - - *acutum*

Reddere quæ ferrum valet, exors ipsa secandi.

B

Vale,

Vale, STATOR Academiae nostrae, qui si
 iusta salutiferæ Arti suppeterent pretia,
 debitusque haberetur honos, a Vindeli-
 ciistuis, & tota Germania illud pro-
 meruisses, quod Græcia olim decrevit
 Hippocrati, Darius Democedi, Ptole-
 mæus Erisistrato, Augustus Antonio Mu-
 sæ, Claudius Aruntio, & ut nostris secu-
 lis sim propior, Verona suo Syphilidis
 debellatori Fracastorio. Te, ἄνδρα πολλῶν ἀν-
 τίστιον ἄλλων, Numen Opt. Max. servet, cui
 pro Tua salute Academia nostra mecum
 vota nuncupat. Vale iterum iterumque

O! & Præsidium & dulce Decus
 nostrum, & favere perge

Tuo

Norimb. ipsis Cal. Februarii
 Anno 1712,

PERIANDRO.

Anni

Nni aliquot jam elapsi sunt, cum Chiliarcha ex Anglorum gente, colico dolore excruciatum, meam sollicitasset opem, non sine doloris acutissimi promtissimo levamine, quem alias diro huic malo obnoxius, per plurimos dies senserat. Pristinæ sanitati restitutus, cum in lumborum regione idea doloris haud adeo acuti superesset, illumque calculi judicarem sobolem, & huic quoque hosti pellendo destinare remedia, ille ad nutum hæcenus obsequiosus sumere renuit, & remedium sic satis generosum ad omnia Calculi Renum & Vesicæ mala averruncanda in promptu sibi ipsi jam esse regerit. Me instante & urgente, tandem inquit:

Si latus aut renes morbo tentantur acuto,
Quære fugam morbi,

in hac, quam mihi simul exhibebat, radice, auribusque meis tunc temporis barbarum nomen adjiciens, Parreiram bravam vocabat. Omnibus, quotquot novum hoc Pharmaci genus monstrabam, & nomen plane ignotum erat & radicis efficacia. Mentis obversabatur illud Arati:

Πάντα γὰρ ἔπω
ἐκ Διὸς ἄνθρωποι γινώσκουεν, ἀλλ' ἔτι πολλὰ
κέρυπται. Τῶν αἰὲν ἐθέλη ἢ ἐστυγνέει δώσει
Ζεὺς.

Omnia nondum
Ex Jove mortales cognoscimus, occulit ille
Plurima, dum lubitum fuerit, quæ trader.

Domum redux excussi fere omnes, quos in meo librario penu habui, Historiæ naturalis loculos; sed opem omnem & operam perdidisse rebar, cum altum hac de radice ubique esset silentium. Mancam & mutilam materiæ medicæ notitiam sic expertus, nullam judicavi Artis cognitionem jucundiores, quam rerum naturalium ex Indiis aliisque orbis olim incogniti partibus allatarum, ulteriorem disquisitionem, qua sine æstu, sine sudore, sine mora venari licet tot abditissima miracula,

& ire per omnes

Terrasque tractusque maris cœlumque profundum, & perspicue ex istis elicere, quod DEVS sit, & quam immensa ejus Bonitas, tot ac tanta hominibus exhibendo naturæ bona ac dotes. Certe ut militis nomen non meretur, quem quid arma sint, aut quomodo tractanda, latet; sic nec Medicæ nomine dignum reor, exacta luxuriantis quotidie materiæ medicæ destitutum notitia.

Tandem cum pene desperarem, Dn. Pometus in Libr. Gallice inscripto: L' Histoire generale des drogues Libr. II, chap. XIV. p. 69. Radicis hujus descriptionem, Inventores, exhibendi modum, pretium, Iconem, aliaque exhibuit: Cui vero plantarum ordinis hæc Parreira brava foret accensenda, luculam accendit exiguam & plane fatuam. Cum enim Parreiram bravam, vitem significare sylvestrem pronuntiaret, quicquid de vite sylvestri a Botanicis annotatum, examini subiectum est. Subiit mentem recordatio uvæ Tamineæ Plinii, quam in Brasilia quoque repertu dari Cl. Bontius in Histor. Medic. & Natur. Ind. Oriental. Libr. IV, cap. XVII. affirmat, quæ eadem esse videtur ac cevalchichitique Hernandis, vel vides de la Isla Espanola Lop. de Gomare; sed reperi hic, quod pueri in faba. Sic quoque cum Labrusca virginiana Muntingii, vite vinifera fol. incano subtus, fructu variegato Commelinæ aliisque, quæ classi vitium sylvestrium inferuntur, res cessit, ut nil plane solatii, pro radice Parreira, hisce ex fructibus obtinuerim.

Cum præterea laudatus jam Pometus Mexicani soli alumnam hanc plantam prodidisset, Mexicanam illam plantarum, Animalium & mineralium

neralium Historiam a Francisco Hernandez in Indiis compilatam, dein a Nardo Antonio Reccho in volumen digestam, denique a Joh. Terentio, Joh. Fabro, & Fabio Columna (proh! quantis in Historia naturali illustranda luminibus) notis & additionibus illustratam Romaeque Ann. 1651. in Fol. impressam, oraculi loco futuram confisus, avide totam percurro. Invenio quidem sylvestrem vitem ceval chicaltic Libr. IV. c. 39. p. m. 128. cujus tamen descriptio ad nil minus, quam Radicem Parreiram bravam quadrat; nec cocozmatl sive luteum Tamatli, urinaria mirabilis dicta, cum nostra radice quoad plantae structuram & partes externas comparari poterit, licet quoad efficaciam, in affectibus quoque calculosis, Renumque & Vesicae morbis laudem promereatur, cum urinam mire evocet, arenas & pituitosa excrementa pellat, atque quicquid urinarios meatus obstruit, expurget & trahat: quod exemplo Episcopi Cordubensis, quem Mantuae Carpentariae gravissima urinae suppressione affectum, hoc remedio veluti per miraculum liberatum ajunt, illustratur. Sic irrito labore hac Mexicana Historia perlustrata, nec volam inveniri, nec vestigium, quo animus sciendi hac in re cupidus satiari potuerit, quod in Johan. Euseb. Nierenbergii quoque Historia naturali, Mexicanas Plantas comprehendente, contigit.

Id quod Mexicana vero negaverat, Brasiliensis tamen naturalis Historia exhibuit. Consului primo Iter Brasiliense Neuhofii, in quo plurima naturae κρυπτήα reperiunda, quae frustra alibi quaesiveris, ab aliis plane intacta & intermissa. Ex illo illustris Rajus stupendis operibus Willugbejanis nonnulla intulit, sed maxime dolendum est, hunc naturae thesaurum ob linguae, in qua scriptus est, apud nos ignorantiam, & Bibliopolarum incuriam, linguae hujus libros nobis invidentem, in librariis Tabernis non prostare. Prodiit autem hoc sub titulo: Joh. Nieuhofs gedenkvveerdige Zee en Land-Reize &c. beneffens een bondige Beschryving van gantsch Neerlands Brasil, zo van Landschappen, Steden, Dieren, Gevassen, als draghten Zeden en Godsdienst des Inwonders &c. vergiert met verscheide afbeeldingen, na t' leven aldaar getekent Amsterd. 1682. in Fol. Licet opu-

lentum hoc quoque Brasiliensis Historiæ naturalis Promptuarium non ex voto illud, quod de Radice Parreira brava quaesieram, sed herbam de Cobra tantum p. 205. suppeditavit; ad Pisonis tamen & Margravii volumina ablegabat, & Plantam Lusitanice dictam Erva de nossa Senhora exhibens, digito quasi monstrabat viam ad Caapebam, radicis hujus veram nutriculum; ceu ex sequentibus lineolis, ulteriori & uberiori Plantæ hujus & radicis examini destinatis, palam fiet. Molimur equidem in illustranda novi hujus Medicaminis Historia, opus partim invisum, cum auribus jam obversetur illud, quod Alexis apud Athenæum suggerit:

Ἐγὼ μὲν ἀλλοτρίων, παρορῶμεν συγγενέας.

Aliena amamus, proximum contemnimus,

partim haud quidem arduum, plurimis tamen difficultatibus, cum paucos praeuntes habeamus, involutum; nihilominus, uti spero, utile non solum, ob solatium in renum & vesicæ morbis affectos redundans, sed & jucundum, maxime cum necessitas urgeat, ut, quo durius & ferius hoc morbi genus est, mecum

Acrius omnes

Incumbant generis lapsi sarcire ruinas.

PAR-

PARREIRAE BRAVAE

PATRIA ET NOMEN.

Patriam Parreiræ si nosse cupis, terrarum partem illam
nomino, quo

Primus in ignotum penetravit Americus orbem,

Inventamque suo terram de nomine dixit,

præcipue vero Provinciam occidui hujus orbis nobilif-
simam pene, ast simul crudelissimam, Brasiliam puto, ubi

Alios hominum mores miramur & urbes,

Corporaque humanis fæde distenta medullis,

Infamesque dapes, & qualia fercula fratrum

Coxit & immanes Atreus detrusit in artus.

Hic belli laus summa viris, in viscera victos

Condere, & invisos discerpere dentibus hostes,

Ne toti noceant, vel ab ipsa morte resurgant.

Radici nostræ Planta, secundum Pisonem & Marggravium, hu-
jus regionis alumna, nec solo semper pingui fertilique gaudet,
sed arenoso sæpius, inculto, imo frutetis, ut ex Plinii eloquio,
ne sylva quidem, horridiorque natura facies medicina careat, sacra
illa parente, rerum omnium nusquam non remedia disponente, homi-
ni ut Medicina etiam fieret solitudo ipsa. Vocatur lingua Bra-
siliensi vernacula CAAPEBA, de cujus vocis Etymo plura & certio-
ra proferrem, si Pegnesi accola, Brasiliensem fluvium Maran-
haon degustassem. Terminationem *peba* huic linguæ maxime
familiarem esse, plurima probant verba, e. g. *Accorapeba* pi-
scis, *Boipeba* serpens, *Fajarapeba* vipera, *Carapopeba* lacertu-
lus; in regno vegetabili adhuc plura occurrunt: *Ivapeba* fru-
tex,

tex, *Jurapeba*, *Mandupeba*, *Mandiipeba*, *Vrupeba*, *Vipeba* aliaque. Noli frontem hic corrugare, Lector; extra Latium & Græciam sumus. Non solis veteris orbis populis concessum voces condere, etiam penes Americanos est vis & norma ad placitum sua efferendi; liceat Barlæi festiva verba, quæ in *Histor. rer. gestar. Com. Mauriti in Brasilia* habet, hac in re facere nostra.

An vero vocabulum *Caapebà* cum accentu in ultima, si-
ve *Caapéba* in penultima sit pronuntiandum, latet. Πολυμαθής
σατ & certe Hadr. Relandus in *Dissert. Miscell. P. III. Diss. XII. de*
Lingu. Americ. p. m. 179. ex Grammat. Ling. Brasiliæ. Joseph. de
Anchieta notat, *verba Brazilianorum maximam partem accentum*
habere in ultima. Addo ex *Clar. Marggravii Histor. Brasiliens.*
Libr. VIII. c. 8. p. m. 275. Quæ desinunt in a, partim habent gra-
vem in ultima, & notantur eodem accentu, partim in penultima, &
notantur acuto.

Regnum illud ditissimum Mexicanum

(*Cum nusquam terrarum opulentia tanta,*
Vt peregrinari reliquis videatur in oris,
Heic fixisse statam Regina Pecunia sedem)

inter reliquas naturæ gazas hanc quoque radicem Brasiliensi præstantiorem, promere, Pometus testis est dans l' *Histoire generale des Drogues* l. c. Si vero ex me nomen verum quis quærat, plane in ancipiti hærens, nil determinare audeo. Plurima certe cum planta volubili diuretica, si-
ve *Itzac caonene pilli* Nardi Anton. Recchi in *rer. Medic. Nov. Hispan. Hist. Libr. IV. c. 24. p. 119.* habet communia, in multis tamen discrepat; eandem plane scenam in *Herba Tlallantlacoa cuit la pilli* Libr. VIII. cap. 34. invenies, de quibus in sequentibus plura. Cum igitur tot difficultatibus res sit immersa, necesse est, ut veteri me, circa denominationem veræ Plantæ Mexicanæ, Radicis Parreiræ bravæ parentis, expediam formula, ὃ καταλαμβάνω, ὃ χ' ὀρίζω.

Nec

Nec Virginia quoque Anglicæ colonix multitudinem, copia rerum naturalium, soli ubertate, omniumque ad victum & amictum necessariorum frequentia, felicissima Provincia, hac destitueretur radice, si convolvulus Mexicanus Cl. Bannisteri & excell. Plukenetii cum Caapeba Brasiliensi in una eademque classe foret, & forte Cipo de Cobra radix erit, la Racine du serpent à sonette dicta, quam ceu veram contra serpentis hujus morsus panaceam describit, illique easdem, quas Cipo de Cobra, virtutes attribuit, novus Virginix Encomiastes in Libello Gallice inscripto: *L' Histoire de la Virginie &c. par un Auteur natif & habitant du Pais.* Amsterdam 1708.

Hispani & Lusitani Mexicanæ & Brasiliensis Provinciæ Domini, jugum incolis, & rebus nova imponentes nomina, hanc radicem *Parreiram bravam* dixerunt. *Parra* enim in Hispanica lingua *vitem* denotat, hinc *Parra* *de patio de casa*, vitis compluviata, secundum Aelium Nebrissensem, Interpretem Regium in Dictionario Hispanico. Sic apud Botanicorum Coryphæum, Hans Sloane, in Catalog. Plantar. Insul. Jamaic. occurrunt, *Parras salvajes* Ovied. Item *Parras sylvestres desta nueva Espanna, que Il-man de hualchichtic o Totoloctli Xim*: Item *parras como los de Castilla de Juan Gonzales de Mendoza*; quæ denominationes omnes vocem *Parra* agnoscunt matrem, æque ac *Parreira brava*; quam terminatio *era* vel *eira* Lusitanicam prodit: Sic *Erva Cidreira* planta vocatur, quæ citri odorem æmulatur, vid. Piso Histor. natur. Brasil. Libr. IV. c. 57. p. m. 242. *Visqueira* herba, quæ viscositate manibus & vestibus adhæreat; Idem de Facult. simpl. Lib. IV. c. 72. p. m. 105. Causam & rationem, cur vitem sylvestrem dixerint & Hispani & Lusitani, ex Pometo sæpius laudato hauries: *Quelques Personnes m'ont assuré, que cette racine estant dans terre pouffoit des branches charges de feuilles tout à fait semblables à la vigne, qui rempent le long des murailles, ou des arbres. C'est pour ce sujet que les Pourtugais, qui ont apportée de Mexique, luy ont donné le nom de Parreira brava, qui signifie*

en François vigne sauvage ou batarde. Latio donata hæc verba, hunc sensum exhibent : A nonnullis certior factus sum, hanc radicem terræ commissam, & germina & folia protrudere, vitibus, muris & arboribus affixis, perquam similia. Hanc ob rationem Lusitani, qui primitus eam Mexicano solo extulerunt, nomen Parreiræ bravæ imposuerunt, quod vitem sylvestrem vel spuriam denotat.

Ad vocem *Brava* devolvimur. Feroces in lingua Italica *bravi* nominantur, & quia effrenes cicuribus ferociores sunt, ideo Hispani Animal indomitum, nondum mansuefactum Taurum, Equum, Leonem, & id genus alia, *bravo* appellant, secundum Celeberr. Octav. Ferrar. Orig. lingv. Ital. p. 64. 65. Adjungit eruditiss. Menagius nell' origini della lingua Italiana, in lingua Italica vocari *vache brave*, istas vaccas, quæ licet sint domi natæ, semper tamen in sylvis diebus noctibusque permanent, nunquam ad stabula, priusquam hyems ingruit, redeunt, quod in Alpibus quoque Helveticis fieri solet. Hæc denominatio a brutis animantibus deinde ad plantas sponte nascentes sive sylvestres derivata : sic *Nana brava* dicitur Ananas sylvestris apud Marggrav. Hist. Plantar. Brasil. Libr. I, cap. 16. p. 33. *Tujoba brava* & *Mangara brava* Pison. Histor. Brasil. Edit. prim. p. 95.

Mr. Froger dans la Relation du voyage aux cotes d' Afrique, nostram radicem vocat *Para-ayra-brava* : sed nihil moror istam nominis deformationem, quam forte Etymologiæ produxit ignorantia.

Lucidissimum quondam Academia nostræ Leopoldinæ N. C. sidus, Excellentiss. Menzelius, in eruditissimo opere, quod nomen gerit : Πίναξ βοτανώνυμου & πολυγλωττου καθολικου, sive Index nominum plantarum universalis, ad vocem Caapeba addit *Perexil do mar* Theatr. Brasil. insimulque Marggravium p. 14. citat, qui Plantæ Perexil l. c. quidem sub imagine crythmi marini non spinosi mentionem iniecit, de Caapeba autem, quam p. 25. Lib. I. c. 13. describit, ne gry quidem addit, id quod a
Pisone

Pisone quoque factum p. 243. Edit. sec. Hæret hic aqua, nec video, quomodo plantæ nimium quantum distantes conjungendæ, nisi nomen forte Caaponga, quæ Perexil do mar denotat, cum Caapeba confusum. Vid. Pison. Edit. 2. p. 243. Posset tamen rem omnem de planta Caapeba & Caaponga sive Perexil do mar dirimere, & extra controversiam ponere, absconditus hætenus naturæ Thesaurus in Bibliotheca Potentissimi Borussorum Regis *avêndat* delitescens; Theatrum rerum naturalium Brasiliæ, earum nempe, quas Cl. Piso & Marggravius nondum ediderunt. Jussu illa Principis Mauriti Nassovien- sis in Brasilia coloribus oleagineis in Chart. maj. ad viva exemplaria sunt depicta, & ab Excell. Menzelio juxta ordinem Pisonis & Marggravii disposita, IV. Voluminibus inclusa, quorum primum continet imagines Quadrupedum. II. Avium. III. Piscium. IV. Vegetabilium. Vtinam exorare se pateretur Regum Sapientissimus, ut hunc Perficas Gazas longe superantem Thesaurum literato orbi impertiretur. Fusius hoc de opere egit Cl. D. D. Erndelius in Epistol. ad D. D. Breynium de Flora Japonica Codice Bibliothec. Regiæ Berolinensis rarissimo. p. 11. seqq.

Synonymon Caapebæ vocabulum est *Cipo di Cobras*. Vox *Cipo*, vel *çipo*, *Cepo* in lingua Lusitanica & Hispanica plantas scansiles, repentes, clematites, convolvulos, maxime vero vitem designat. Sic *vitis brachiata* Hispanice *Cepo con brachos* audit, secundum Aelium Nebrissensem, & a Gallis quoque *Cep de Vigne*, vitis vocatur. Cum igitur Caapeba nunc vicinas arbores or- nate conscendat, nunc humi instar colubri repat, ob similitu- dinem *Cipo de Cobras*, a Lusitanis nomen obtinuit. Sicuti vice versa serpens çacaboa a Lusitanis *Cobra di Cipo* nominatur, quia colore & figura climaces illas chordarum instar humi re- pentes æmulatur. Vid. Pison. Histor. natur. Brasil. L. V. c. 1. p. 279. Edit. secund. nam in prima editione nomen *Cobra di Ci- po* serpenti Boitiapo imposuit, cum tamen in secunda editio- ne nullam hujus nominis fecerit mentionem in descriptione serpentis Boitiapo.

Derivant nonnulli vocem *Cipo*, *Cepo* & *Cep* à *Capo*. - Veteres enim Latini radices vitis vocarunt Caput Vineæ, uti ex Virgilio & Columella elucet. In Legibus XII. Tabularum occurrit : TIGNOM JUNCTOM AEDIBVS VINEAEQUE CONCAPES NEI SOLVITO. Vbi concapes, idem est ac si dicas depactum & defixum terræ ad vineam sustinendam. Concapes, primicapes, præcapes, deincapes, ancapes, omnia a capite descendunt; hodie princeps, præceps, deinceps, anceps. Vid. plura apud Scaligerum Not. in Pompej. Fest. p. 192. Ingeniosissimus Menagius autem originem vocis *Cipo*, *Cepo* & *Cep* a vocabulo *Cippus* deducit, quod antiqua Glossaria *κόρυς* sive Truncus interpretantur, dans les Origines de la Langue Françoisse. Nonnullis vox *Cipo*, *vinculorum speciem* designat; inde fortasse est, quod a Gallis Americanas Insulas inhabitantibus omnes scanfiles plantæ sepibus & arboribus adrepentes, & agglutinatæ quasi, *Lianes* vel *Lienes*, appellentur a voce Gallica *lier*, quod est ligare & vinculis constringere. Cum Botanicorum paucissimi, harum plantarum, quæ nomine *de Lianes* & *Lienes* apud Gallos Americanos veniunt, meminerint, binos produco testes Historiæ Indicæ naturalis scriptores fulgidissimos Rev. P. Plumier & Dn. Rochefort. Cum vero primus, cujus opus sub Titulo : *Description des Plantes de l' Amerique avec leur figures Chart. August. Fol. ex Typographia Regia An. 1693. Lutetia impressum*, ob raritatem exemplarium non in omnium manibus sit, consultum duxi descriptionem ipsissimis inferere verbis; maxime cum Caapebam huic Classi expresse inferat.

Les François des Isles de l' Amerique appellent indifferement Lianes toutes sortes des Plantes, qui rempent sur les hayes ou sur les Arbres, en les distinguant pourtant, ou par leur figures, ou par leur vertuë, comme la Liane à serpent, à cause qu' elle est fort efficace contre leur morsure, la liane a dent de scie, parceque ses feuilles sont decoupées, comme les dents d' une scie; la Liane brûlante, à cause qu' elle est fort brûlante & caustique, & ainsi des plusieurs autres. Ils donnent

donnent ce nom de Liane à ce sorte de plantes, du verbe *lier*, parce qu'ils se servent de quelques unes, comme de Cordages, tant pour la construction de leurs Maisons, qu'ils nomment vulgairement cases, que pour fortifier les barrières, & pour plusieurs autres usages. Il y en a pourtant, à qui donnent plus particulièrement le nom de Liane, qui sont celles, que les Caraïbes appellent *Meregovia*, les Brasiiliens *Murucuja*, les Espagnols *granadilla*, & nos François *Fleurs de Passions*, &c. i. e. Galli, qui Insulas Americanas inhabitant, sine ullo discrimine Lianas vocant, varias ad sepes & arbores repentes scandentesque plantas, eas tamen invicem, vel a figura externa, vel ab efficacia & viribus distinguentes. Sic Liane de serpent, Liane serpentum, (ignoscite huic vocabulo Ciceroniani Manes) obtinuit nomen, ob virtutes, quas contra earum morsus exhibet: liana ferræ vocatur, quod folia acutos ferræ dentes æmulentur; Liana urens audit, ob vim causticam, quam exferit, & sic de cæteris. Nomen hoc hisce plantis a verbo *lier*, lat. *ligare* inditum, cum nonnullis funium loco inserviant, ab aliis ad construendas ædes, quas vulgo Casas appellant, ab aliis ad obices ponendos, ne quis irruat, aliosque usus destinantur. Reperiuntur tamen, qui potissimum Lianæ nomine illas designant plantas, quas Caraïbes, Antillarum Insularum nativi Incolæ *Meregovia*, Brasilienses *Murucuja*, Hispani *Granadilla*, & Galli *Florem Passionis Dominicæ* vocant. Posterior a nobis in rebus Indicis instar oraculi consulendus est vir multum terris jactatus & undis Dn. Rochefort dans l'Histoire naturelle & morale des Isles Antilles de l'Amerique Edit. second. 1665. Chap. XI. Articl. 3. p. m. 125. Il y a plusieurs espèces de bois rempans par terres, & empeschent souvent de courir facilement par les forests. Les habitans des Isles les nomment lienes. Les unes sont en forme de gros Cable de Navire. Les autres portent des fleurs de diverses couleurs. Et même il s'en voit, qui sont chargées de grosses siliques tannées longues d'un bon pied, larges des quatres ou cinq pouces & dures comme l'écorce du chesne, dans lesquelles sont contenus ces fruits curiens,

rieux, qu' on appelle chastignes de mer, qu' ont la figure d' un cœur, & dont on se sert souvent, apres qu' on les a vuidez de leur poulpe, pour conserver du Tabac pulverisé, ou quelque autre poudre de bonne senteur. Ce que les habitans des Isles appellent Pommes de lienes, est un fruit qui croit sur une sorte de vime, qui s' attache aux gros Arbres comme le lierre. Il est de la grosseur d' un bale de jeu de paume & couvert d' une coque dure, d' une peau verte, qui contient au dedans une substance, laquelle estant meure a la figure & le goût des Groseilles. i. e. Dantur plures repentium plantarum lignosarum species, quæ arboribus adhærent, & cursum per sylvas impediunt. Incolæ Insularum Lienes vocant. Nonnullæ harum rudentibus navium non sunt dissimiles; nonnullæ flores varii producunt coloris; nonnullæ quoque repertu dantur, siliquis castanei coloris gravidæ, pedis longitudine, quatuor vel quinque pollicum latitudine, querni corticis duritie; quibus siliquis inclusi fructus illi elegantes, quos castaneas marinas nominant, qui figura cordis gaudent, & quibus pulpa exenta, utuntur ad Tabaci in pulverem redacti errhini conservationem, vel pro receptaculo aliorum bene olentium pulverum. Illud, quod incolæ Pomorum de liene nomine indigitant, fructus est speciei Viminis, magnas arbores instar hederæ ascendentis & adrepentis. Pilam lusoriam adæquat, cortice præduro, viridique cuticula, medulla cum ad maturitatem pervenit ratione saporis, grossularium æmulante. Hæc Rupifortius, qui sub nomine Lienes, ut verum fatear, plantas comprehendit, quæ ad Caapebam nostram plane non quadrant. Propius ad metam & Caapebam nostram Plinius Amboinicus diligentissimus Rumphius, qui repentium fruticum hoc genus, quod P. Plumier & Rupifortius Lienes vocant, *funium sylvestrium* nomine sequentibus delineat Ephem N. Cur. Dec. II. Ann. 3. Obs. XXIII. p. 76. *Per funem sylvaticum*, (scribit) intelligo talem fruticem, qui non erectus crescit, sed longo & flexuoso stipite aut per humum serpit, aut per arbores scandit. Hos frutices funes appellamus, qui

magna

magna copia, & diversa specie in harum Insularum nemoribus luxuriant, quos complectitur Liber VII. mei Herbarii. Eis parem in Europa indicare non possum, quamproxime tamen cum vite pergulana modo crescendi conveniunt, multo tamen longiores, crassiores, & maxima parte absque ramis. Quid aptius ad Caapebam & Parreiram bravam five vitem sylvestrem scribi potuisset?

Excellentissimus Dn. Valentini in Museo Museorum meminit, radicem Parreiram bravam *Botnam* vocari a B. Paulo Hermannno, Leidensis Academiae quondam incomparabili Botanico, in Collegio Mat. med. Manuscripto; quod literis humanissimis ad me datis confirmavit. Excellentissimus Dn. Bajerus, in Palæcome nostra Prof. Publ. Collega & Fautor æstumatissimus, qui lectiones illas Hermannianas quoque possidet, legit Botuo Pariera. Interfui huic Collegio, dum studiis Lugduni operam darem, & dictata excepi calamo, curasque posteriores, quas post abitum meum amici collegerant, obtinui, nulla hujus radice mentione facta. Neque in Cl. Henningeri Cynosura materiae medicae Hermannianae, quæ nuper in publicum prodiit, de radice plantaque Botna vel Botuo, ac Parreira aliquid reperiundum. Quodsi in vivis adhuc foret *ΒΟΤΑΝΙΚΩΤΑΤ* Vir,

*Cujus ab ore juvat, juvat o! meminisse pependi,
Et doctas voces sæpius aure bibi,*

Iubens de planta hac Botnam vel Botuo, reliquo Botanicorum choro ignota, ipsum consulerem.

Retulit tandem Amicus e Galliis redux, Excellentissimum Gothofredum, qui jussu Academiae Regiae Parisinae Parreiræ bravæ examen suscepit, de voce *Butua* vel *Botuam* omnem diremisit litem. Vix scribi potest, quanto desiderio flagrarim, librum, in quo Historia Actaque hujus Academiae continentur, inspiciendi. Nec enim mihi intermorta Illustrissimæ Societatis hujus memoria, ad quam ante triginta, & quod excurrit annos, dum Lutetiæ degerem, cum amicissimo tunc, nunc beatif-

beatissimo Eifenschmidio, Argentoratensium Archimede, mihi tam felici esse licuit, ut Excell. Hombergio parario, quod grata semper mente recolo, facilis paruerit accessus aditusque; licet non tantam tunc gloriam, quantam nunc, Regia suffragante gratia munificentiaque, acquisiverit. Erecta quippe jam Anno 1666 Regiæ quasi Anglicanæ An. 1663. fundatæ æmula, maximum tamen incrementum Anno 1699. post Riswy-censem Pacem stabilitam cepit, quo Regio jussu ab Eminentissimo Franciæ tunc Cancellario, Dn. de Ponchartrain, cui curam hanc Gallorum demandavit Monarcha, aucta legibus, stipendiis ditata, in meliorem ordinem redacta, noviterque quasi restituta, operam præcipuam conferente ac commodante Illustrissimo Academiæ Præsidi Dn. Bignono, Abbate S. Quintini, Consistoriano Comite, cujus Avunculus Magnus Franciæ Cancellarius, quæ fusiùs recensita leguntur in libro a Dn. Fontenelle Gallice inscripto: *L' Histoire du Renouvellement de l' Academie Royale des Sciences, Ann. MDCXCIX.*

Nec hic substitit favor Regius, sed eo devenit, ut conventus locum Academiæ concesserit in Regia Luparæ, stupendo illo opere, quod

*Inceptum a Proavis imperfectumque relictum,
Pacatis LVDOVICVS agens placida otia rebus,
Tantum opus absolvet molemque æquabit Olympo.*

Academiæ equidem hujus Regiæ laudibus numerandis nominandisque imparem me esse profiteor: neque enim quisquam, si vel maxime omnes plagas lustraverit, a Gadibus usque Auroram & Gangem, juncta Anglicana Societate Regia, doctiores confessus inveniet, aut qui majori cum gloria dignitatem suam, innumeris variæ eruditionis & naturalis scientiæ documentis editis, tutati sint, ut non immerito inter Academias recenseri possint

*Præcipuas, quas Phæbus habet, quas præ omnibus ultro
Spreto Helicone novemque colunt sua cura Sorores.*

*Ambutua
Legno.*

*Butua oyeru
Brutua Arbore.*

In venerandæ hujus Academiae Actis Ann. X. p. 78. Edit. Belgicæ, ut ad rem ipsam me convertam, Excell. Gothofredus, cujus Botanica varia observata, his in Actis hinc inde recensita, omne punctum ferunt, examen Parreiræ bravæ, ut modo diximus, ex Academiae edicto instituit.

Et quidem quod ad cognomen *radicis Botou* sive *Botona* attinet, vel ut ab aliis effertur *Botjam*, nominis sono delinitus Dn. Gothofredus, eandem quam *Butua* vel *Brutua* Jacobi Zanoni esse asserit. Cui pollicem premit Dn. Joh. Baptist. Chomel. dans l' Abrege de l' Histoire des Plantes usuelles in duodecimo Parisiis edit. p. 192. 193. qui *Butuam* sive *Brutuam* Zanoni in Istor. Botanic. An. 1675. Bonon. Italic. edit. p. 59. & *Ambutua* lignum, Tab. XXI. delineatum, & Parreiram bravam matrem agnoscere eandem credit.

Fateor equidem me, simulac nominis *Botuæ* vel *Botjam* notitia mihi facta, Zanoni probe inspexisse opus, ac deprehendisse, quoad omnia ab arbore, lignoque ac radice, illic descriptis, Parreiram nostram differre. Perlecta autem iterum Cl. Gothofredi Chomelique sententia, accuratius licet Zanoni descriptionem *Butuæ* vel *Brutua Ambutuaque* perpendens, non tamen menti meæ imperare potui, ut huic subscriberem hypothese. Ne vero mihi soli sapere videar, haud inconsultum duxi, ipsissimam Zanoni delineationem B. L. exhibere, ejusque æquæ cognitioni judicioque rem omnem relinquere. Audiamus, quid

- - - *Hic Mystes naturæ arcana parentis*
E latebris dias in luminis eruit auras.

Producam autem locum Latiali toga indutum: *Butua* sive *Brutua* in regione *Mozambique India orientalis* nascitur, planta revera inter rarissimas recensenda, nec, quantum scio, apud alios recensita; & mihi quoque nulla ejus notitia suppetit, quamvis variis pradita virtutibus, quæ exponuntur in Manuscriptis Rev. P. Matthai. Arber est, quæ in divaricatis radicibus, facta transversim sectione, solis

D

exhibet

exhibet imaginem, id quod figura expressa exhibet. Persuasus sum, nemini hoc legenti incredibile fore, arborem hac gaudere qualitate, cum & in nostro climate, simili signatura, licet non tam accurate expressa, repertu detur. aliis innascens arboribus, viscus quernus dictus, e quo præter usum medicum in officinis Pharmaceuticis quotidie obvium, coronæ vulgo præcarie dictæ adornantur, nomine coronarum e ligno solis factarum cognita.

In Museo meo lignum quoddam nomine *Ambutua* aservatur, nominis sono ab hætenus descripto parum vel nihil, uti judico, discrepans. Lignum formæ rotundæ, sed imperfectæ est, cortice subtili, coloris castanei obscurioris tectum, quo detracto lignum per longitudinem striatum apparet carnei coloris & argentei ob lineas quasdam intersecantes sibi conjunctas, facile tamen separabiles, visuique gratissimas. E variis componitur tunicis, totidem quasi cannas exhibentibus, quarum una alteri superimposita, initium e medulla sumentes, quam secunda ambit, hanc tertia & successive alia, secundum ligni crassitiem. Lignum dissectum in medullis varios exhibet fibrarum flexus, sive elegantem texturam telis aranearum, quæ in domibus & palatiis majoribus reperiuntur, non absimilibus, ut e figura aeri incisa elucet. Et hoc forte lignum erit arboris superius descriptæ, quippe cum hæc in radice solis figuram representet, haud difficulter quis colliget, in arborum ramis alteram, non valde diversam figuram reperiri, præcipue cum eodem ferme nomine gaudeat. Hoc ligno, si fides, qui illud mihi attulit, Rev. nempe P. Johannes Antonius Montecuculi e Capucinatorum ordine, sæpius in hoc opere a nobis laudatus, habenda, Indi utuntur ad resolvenda maturandaque apostemata interna, & temperandam sanguinis acrimoniam in substantia pulveris; in aquæ vehiculo exhibetur, impastatur pariter cum lacte, & apostematibus externis applicatur. Masticatum saporis est amaræ, junctæ quadam acrimonia.

Apud eundem Zanonum nel Pendice sive in Appendice ex schedis R. Patr. Matthæi supra allegatis p. 209. hæc referuntur: Reperitur in *Mosambick* arbor, vocata *Brutua*, cujus radix est magnæ æstimationis, (corticem habens subnigro colore, intus vero subalbo)

albo) quibusdam circulis seu partibus veluti musculis compacta, & gravis est, non levis, cujus virtus mirabilis est ad apostemata resolvenda, si tantillum de ea in potu sumatur. Putant, quod hæc radix sit illa, quæ vocatur RANGAIRE, vulgo MANIKAL, magni pretii & virtutis.

Ab sit, ut his a Zanono relatis subscribam, & Parreiram bravam, ac Butuam, Brutuam Ambutuamque unam pronuntiem eandemque. Quicumque rem sagaciter investigabit, & pressius comparisonem instituet, mecum reputabit, toto cœlo eas differre. Nolo equidem de Patria movere litem: Butuæ enim Zanonus Mosambique esse asserit, Africæ secundum R. P. Maffejum Hist. Indic. Lib. III. tractum, olim *Prasium Promontorium* nominatum, cum ad unum omnes, qui Parreiræ bravæ hætenus meminere, Americanæ originis pronuncient. Plurimum pro me militat maxima, quæ binas plantas intercedit, discrepantia, structuræque diversitas, quæ causa est, ut Butuam sive Brutuam & Ambutuæ lignum Lectoris oculis exponere decreverim, crisi illius expectaturus, an cum Parreira brava ullo modo conveniat.

Arbor est Brutua sive Butua; Parreiræ autem nomen ipsum vitis vel scanfilis plantæ progeniem facit. Nec cannulatæ Ambutuæ compagem in radice Parreiræ, nec Butuæ radice Solis æmulam imaginem, nec aranearum telis simile textile unquam quis deprehendit. Certe vocis Butuo vel Butuæ, Botjam & Butuam sono allekti Viri Clarissimi ad Zanoni Butuam conversi sunt. An felici omine, penes Lectorem sit arbitrium.

Ad nominis Botjam vel Botnam aliam, & Parreiræ convenientiorem & propiorem originem nos conjectura duceret, modo Patria radice hujus locum relinqueret. *Buto* vel *Budo* in Sinensi vel potius Japonica lingua *vitem* denotat viniferam, *jam* vel *jama* autem *sylvestrem*, ut *Budojama* & contracte *Budjam* vel *Butjam* sit ejusdem plane significationis ac Parreira brava, a qua voce corrupta Butnam & Butua, nata videtur. Sed hæc omnia exinde fluunt, quod non constiterit, Parreiræ na-

tales in Caapeba esse quærendos, quod a nobis modo erit demonstrandum. Illustriss. Hans Sloane in Parte prima Prodro-
mi Histor. natural. Jamaicae sive Catalogo plantarum Insulae Ja-
maicae, convolvulum Brasilianum flore octopetalo monococ-
cum, quem eandem ac Caapebam plantam esse Excell. Rajus
credidit, *Velvetleef* appellari, & in frutetis circa urbem St. Ja-
go de la Vega Insulae Jamaicae reperiri asserit.

Parreira vel potius *Perreira* familia inter maxime illustres
Lusitaniae splendidissima est, imo quod omnem gloriam superat,
hodiernae Regiae Familiae Lusitanicae per conjugem *Beatricem de*
Perreira, *Nuniz Alvarez de Perreira* filiam, stirpis *Bragantina* Satori,
Alphonso Duci hujus Domus primo nuptam, originem & incre-
mentum dedit.

Ex eadem *Bragantina* stirpe prodeuntes *Comites de Tentugal*
Marchiones Ferreira, nomen *Perreira* assumerunt; & primus
quidem *Nunius Alvarez Perreira de Melo III. Marchio de Ferreira*,
cujus Nepos *Nunius Alvarez Perreira de Melo & Portugal*, Du-
cis dignitate a Johanne IV. Rege auctus, eaque tunc *Cadavalensis*
annexa est, quæ in *Castrensis* familiae ditione olim fuit, & per
matrimonium *Johanna de Castro* cum *Ferdinando I. Bragantiae*
Duce in hanc transit.

Hujus inter Procere Lusitanicos eminentissimae familiae Fi-
lio natu maximo *Eudovico Perreira de Melo*, Petrus II. Rex cum
dignitate *Ducis de Cadaval* filiam suam naturalem nuptui loca-
vit, cumque is praemature vita caruisset, Fratri ejus *Jacobo Per-*
reira de Melo, in Ducis pariter *Cadavalensis* titulum thalamum-
que succedendi, potestatem dedit, quo is æque ac ille sterili
hucusque usus est. E naturalibus liberis superest *Nunius Al-*
varez Perreira ecclesiastico mancipatus vitae generi, Rector Vni-
versitatis *Conimbricensis*, peripatetica olim Philosophiae in-
stituatricis celeberrimae.

Perreira nomen in historia literaria quoque inclytum,
cum plures viri eruditione fulgidissimi hoc cognomine super-
biant.

biant. *Benedictus Ferdinandus Perreira Valentinus*, Societatis JESU Theologus, editis *Commentariis in Genesim, Exodum, Danielelem, Epist. ad Romanos & Apocalypsin*, uberrimis orbi literato notissimus.

Benedictus Perreira Borbensis Lusitanus e S. J. modo laudati Benedicti Fernand e Sorore nepos ; Eborensi in Academia humaniores docuit literas, post & Theologiam e cathedra primaria ; emeriti tandem privilegio donatus ; hinc Theologus & Philologus elegantissimus, cujus ingenii foetus prostant : *Commentarius in Horatium duobus Tomis. Liber de moribus gentium omnium tam veteribus, quam recentibus. Liber Problematum*, qui inscribitur : *Pallas togata & armata*. Scripsit porro, teste Cl. *Franco de Frankenau* in *Sacr. Themid. Hispan. arcan. Sect. XII. §. 43. p. 192.* *Promptuarium resolutionum universae Theologiae moralis*, cujus dein ad exemplar condidit : *Promptuariam Resolutionum universi Juris Lusitani*. Ejus pariter ingenii foetus est, *Liber de Jure Academico Olyss. An. 1661.* impressum ; quod Lipenius, nescio qua fide, Eboræ impressum esse tradit ; Antonius vero in *Biblioth. Hisp. nov. App. T. II. p. 284.* inter Manuscr. numerat.

Bartholomaeus Perreira, itidem S. J. Theologus, *decem libris de Persecutione Japonica*, totidemque de morte *Francisci Pacieci, Provincialis in Japonia*, adornatis, ut & *Commentar. in Tobiam* famam promeruit.

Franciscus Caldes Perreira de Castro tractatum elegantissimum conscripsit de *Jure emphyteutico*, cujus filius *Gabriel Perreira de Castro Lusitanus*, Bracaræ in urbe Episcopali natus, ordinis St. Christi Eques & post obita varia in republica patria munera Curiae Olyssiponensis Senator, vernacule *Desembargador dos agravios da Casa de supricaçao*. Ejus sunt : *Decisiones supremi Senatus Portugalliae. De manu regia tractatus*, in quo omnium legum regiarum, quibus Regi Portugallia in causis Ecclesiasticis cognitio est, ex jure, Privilegio, consuetudine sive concordia, sensus & vera decidendi ratio aperitur. Liber *Philippo IV. Hispaniarum Regi* inscriptus. Elegantissimo carmine

patria lingua elaborato, cui nomen præfixum : *Vlysses sive Lisboa edificata*, Lauream inter Lusitanos Poëtas obtinuit; cave tamen, carmen hoc cum alio ejusdem inscriptionis, quod Lusitanus alius Poëta, magni nominis & famæ, *Antonius de Sousa Macedo*, in publicam emisit lucem, confundas.

Georgius Gomez Perreira, *Methymna Duellensis Hispanus*, Philosophus acutissimus, medicus expertissimus, *Antoniana Margarita*, elegantissimo certe opere edito, inter seculi sui viros principes conspicuus. His e fontibus illustrem Cartesium plurima hausisse, imprimis de brutorum sensibus & anima mutuatum esse, Cl. Borrichius hariolatur.

Hieronimi Perriera Lusitani pariter meminit Doctissimus Schottus in *Biblioth. Hispan. scriptis*, quæ de *Sacramentis & Christi resurrectione* edidit, celebris.

Claudat agmen R. P. *Thomas Perreira*, qui cum R. P. *Gerbillon* a Sinensium Imperatore, ad magnum Russorum Avto- cratora ad Tractatus Pacis Nagovii sive Nipchou An. 1689. institutas Legatus missus, de quibus videatur *Dionysius Chao Sinensis in Descript. Patriæ*, cap. 24. p. 186. Plures adhuc *Perreiras* silentio transeo, ne copia molestus fiam. Videntur enim nonnullis hæc ex eorum classe esse, de quibus in recensione *Parreiræ* bravæ *Historia Academiæ Parisinæ* meminit : *Ces sortes des doutes sçavans sont plus propres à faire honneur à celui, qui les propose, qu'à instruire ceux à qui sont proposé.* Ad utiliora calamum convertimus.

PARREIRAE PLANTA, ORTVS, STRUCTURA.

NOminum cortice diffracto, πρὸς ἑγὺν ἐξορμώμεθα, plantam ipsam intimius inspecturi. Cum Asia, Africa & America, in nostram migraverint Europam, præsertim in polydædalos cultissimorum regnorum hortos, ut prioris seculi Botanicis opus esset filo Ariadneo, ne in diffusissimo hoc Floræ labyrinthin-

byrintho hinc inde impingerent, & aberrarent, dolendum sane, in nullo Europæ viridario hanc Caapebæ plantam adhuc comparuisse; ut Malpighiana & Grewiana methodo, in ejus natales & structuram examen institui posset. Erimus igitur Marggraviana & Pisoniana descriptione contenti, cum vix ac ne vix quidem desiderare amplius quid queamus.

Est ergo, secundum Pisonem Edit. I. Libr. IV. c. 54. p. 94. *Caapeba planta Clematiti non absimilis*, (Edit. II. Libr. V. c. 19. p. 312. *Clematitem sarmentosam vocat*) quæ tenaci ac prælongo sarmento, nunc vicinas arbores late ascendit, nunc humi instar colubris reptat; addit in Edit. sec. libr. IV. cap. 66. p. 261. & p. 312. *ob similitudinem partim, partim ob insignem efficaciam antidotalem serpentibus inimicam, Cipo di Cobras sive convolvuli columbrini nomen indiderunt Lusitani.* A Marggravio Histor. plantar. Brasil. libr. I. c. 13. p. 25. nude tantum vocatur *planta scansilis*.

Caulem Marggravius solus describit, nempe *caulibus teneris, rotundis, viridibus, admodum lentis*.

Quod ad Folia attinet, est, secundum Pisonem, *folio tenuissimo rotundo, lateque semper virente*, (addit in Edit. sec.) *seorsim posito in caule nunc orbiculari, nunc cordis latioris figura, superius dilute virescente, inferius albescente.* Cl. Marggravius rem fufius declarat: *Folium quodlibet, inquit, seorsim positum in caule, in suo pediculo rufescenti duos digitos longo, & in exortu paululum excurvato, orbiculare vel cordis latioris, ubi pingitur, figura, consistentia, folio perfoliatæ similis, superius dilute virens, inferius albescens, in quibusdam plantis folia omnia sunt rotunda.*

Ad pediculum procedimus. Piso *foliorum pediculos rufescentes pronuntiat.* Marggravius insuper addit, *pediculus folii ejusque non inseritur in fimbriam seu extremitatem folii, sed plus dimidio digito ab ora versus medium folii, ut fit in Nasturtio Peruviano.*

Florem

Florem nunc exhibemus. In prima Pisonis editione altum plane de flore *Caapebæ* silentium. In editione autem secunda hæc de flore pronuntiat : *Ad pediculos foliorum rufescentes, flores pallidi flavescentes proveniunt.* Si *Marggravium* inspicimus, dilucidiora circa florem promit : *Ad pediculos foliorum etiam pediculus provenit sesquidigitum longus, flosculum sustinens pallide flavescentem, octo foliis constantem hoc modo, quatuor superius apposita sunt parva, obrotunda, his substat amplum obrotundum, adhuc magis inferius tria parva alternatim posita.* Addunt denique ambo, plantam *Mense Julio* florere. Provenit autem sponte & voluntarie absque ulla sollicita hominis cura, & tamen crescendo attingit terminum.

Semen, secundum Pisonem in prima editione, fert magnum coloris rosacei, e capsulis (lupulo similibus) prominens. In editione secunda annectit : in summitate pediculi granum profert magnitudine parvi pisi, figuræ ovalis, interius viride, hinc rubrum, quæ ex *Marggravii* descriptione sunt mutuata, qui insuper hoc attulit : in summitate pediculi inter quatuor superiora foliola, granum provenit magnitudine parvi pisi &c.

Ad principem *schediasmatis* partem & præcipuum argumentum nunc ordo nos ducit, radicem nempe *Parreiram bravam* & *Raiz. de nossa Senhora*, quæ cum una eademque sit, *Caapebamque* plantam matrem utraque agnoscat, pro duabus tamen diversis jam tempore Pisonis habita, & nunc quoque ab aromatariis, quos barbaro vocabulo *Droguistas* vocant, (a Gallica voce *Drogues*, non autem ex Germanico vocabulo *Betrug* / quod Nobil. D. ab *Hörnigk* placuit) venditur, cum nullum plane, nisi ratione ætatis & exinde dependentis magnitudinis, fibrarumque duritiei discrimen subsit. Cum igitur juvencula adhuc sit, & sarmentosa & tortuosa coloris e cineritio nigricantis, digitalis crassitie, & ut *Wormio* in Museo placet, quinque unciarum longitudinis, strigosa tam in-

terius

terius quam exterius, Rayz de nossa Senhora, & Cipo de Cobra vocatur.

Cum autem jam plane adolevit, nigricantis coloris, sæpius brachium adæquat, quale frustum radicis hujus apud solertissimum nostrum Pharmacopœum, Dn. Dietericum, inspicere licuit, & tunc Parreiræ bravæ nomen gerit. Cutis radicis aspera est in utraque; quas tamen in ejusdem superficie externa eminentias Pometi icon exhibet, non in omnibus reperiuntur. Videtur autem cutis utrarumque radicum, ceu reliquæ plantarum cutes, constare e duobus generibus, parenchymatico altero ex cellulis & bullis, altero lignoso ex vasis tubulosis constructo, quæ omnia armato oculo intuenti optime patent, ita ut, secundum Excell. Rajum, cuticula vel cutis nihil aliud esse videatur, quam vetus cortex exarescens & contractus, novo quotannis subnato, quemadmodum spoliū serpentis, quod quotannis exuit, ejusdem exarefacta cutis existit.

Cortex cuti agglutinatus ex duabus quoque partibus coagmentatus, parenchymatica nempe & lignosa. Immisi aquæ fontanæ radices, ut eo melius & intimius constructionem rimari possem: nec destituit successus spem, nempe corpus summe porosum, dilatabile, &, nisi omnia me fallunt, spongiæ per omnia simile, armato oculo intuens conspiciebam; pori sphæricæ figuræ, & massa cellularum & bullularum minutissimarum, spumam cerevisiæ vel albuminis conquassati ovi æmulabantur: visui se minus subdlexerunt hæ bullæ aqua, cui immerfæ erant, turgidæ, in arida radice transversim secta, quod experimentum Excell. Grew placuit. Has cellulas bullasque quis receptacula liquoris & aëris esse neget? vel utriculos in se mutuo hiantes, & pervios secundum ingeniosissimum Malpighium. Per alteram corticis lignosæ partem vasis succiferis constantem, liquor quoque circulatur & aër. An vero ad se invicem accedant, & iterum reflectantur, nul-

las tamen dent inter eas Anastomoses, secundum Cl. Grevv, sed unumquodque filamentum unum & simplex vas sit ab imo ad summum continuum, non ramosum, cavitate ab imo ad summum æquali, in frustis radicum, jam longo tempore arefactis detegere haud licuit.

Ligneæ radicis pars iisdem quoque partibus constat, (1.) parenchymate nempe, seu utriculis in radios diametrales a circumferentia ad centrum tendentes, dispositis, ut in transversa sectione patet. (2.) Fibris ligneis seu vasis succiferis duum generum, (quod in corticis quoque vasis notandum) nimirum vel lympham deferentibus, vel succum lacteum, aliumve plantis peculiarem, seu ut vocant specificum. (3.) Fistulis aëri excipiendo & derivando destinatis sive tracheis, de quibus Cl. Malpighius annotat, quod in radicibus plerumque majores & magis patentes sint, quam in ramis & trunco.

Medulla, quæ secundum Excell. Rajum in nonnullis radicibus deest, nostra non caret; quæ ex utriculis quoque componitur, iisque magnitudine & figura diversis, quibus vasa aliquot succifera interdum admiscentur; adeo ut medulla, ex mente Cl. Raji, aliud nil esse videatur, quam rete quoddam mirabile, seu infinitus fibrarum minutissimarum, mirabili ordine complicatarum numerus. Sed secundum Euripidem *ἐν ἀντιβῶς αὐτὰ θήσομαι λίαν*; non subtiliter ista tractabo nimis, cum jam in Anatome Radicum omnia summa cum laude exhausterint, curiosissimi Malpighius, Grevv & Rajus.

De sapore alius dicendi locus supererit, ubi de Parreiræ viribus & efficacia. Delectum radicis pretiumque Dn. Pomet nobis suggerit dans l' Histoire des Drogues: Pour ce qui est de son choix, Mr. Thevard m'a assuré, que celle de Mexique estoit beaucoup meilleur, que celle de Portugall. - - Ils le vendent en Portugall dix teston la livre, qui sont environ cinqs livres de notre monnoyes. i. e. Ad delectum quod attinet, Dn. Thevard me certiorum reddidit; Mexicanam Lusitanicæ præferri.

Lusi-

Lusitani libram decem testonis five quinque Francicis libris vendunt.

Quæ de duplici radicis Parreiræ specie habent, attentionem merentur. Sic enim Acta Historiæ Academiæ Parisinæ: *Vidit Dn. Gothofredus binas Parreira bravæ species, si modo colorum differentia sola ad duas species disspescendas sufficit. Prima & quidem maximè usus, externe brunæ coloris est, interne autem brunæ flavescentis.*

Secunda species externe albicat, interne ad flavum citreum colorem accedit. Hæc ipsa adhuc recens carnei coloris est, & successu temporis pallet. Ambæ sunt substantiæ duræ, porosæ & spongiosæ: gustu gaudent amaro levidensi, immixta aliquali dulcedine liquiritiæ æmula. Crassitiem sæpius pollicis habet.

Si, quæ sentimus, nobis libere pronuntiare licet de binis speciebus, Raiz de nossa Senhora & Parreira confunduntur, id quod e viribus in fine annexis patet. Nec mirum, cum jam Pisonis tempore pro diversis habitæ, licet Caapebam unam matrem agnoscant, nec aliter quam ætate indeque dependente magnitudine fibrarumque duritie & colore discrepent.

PARREIRAE CHARACTER ET GENVS.

JAm vero cum plantarum certi sint ordines, earundemque una classis alteri subfit, adeo, ut velut ad cohortes revocari possint singulæ, cui ordini planta hætenus quoad omnes partes illam constituentes, easdemque visui obvias, a nobis delineata inferenda sit, nunc edifferam. *Vitis* quidem *sylvestris* designatur nomine, cum tamen nil nisi nudum nomen possideat, ad arbores bacciferas tetrapyrenas (cui classi a Cl. Botanici studii principibus, *Rajo* & *Hermann*o, vites inferuntur,) referri nequit.

Clematiti non absimilem pronuntiavit Pifo Edit. II. Libr. IV. sed cum secundum Floræ illud delictum, amicissimum Collegam *Helianthum* II. notæ genericæ & spec. Clematidis sint semina ad singulum florem plura, compressa, rotunda, caudulis plumosis in extremitate notata, ac in capitulum congesta, flores perfecti uniformes, tetrapetali, vid. *Flor. Noriberg.* p. 114. quomodo hæc ad *Caapebam* aptari possint, non video; quod forte Pisoni suboluit, hinc Libr. V. edit. secundæ nomen convolvuli colubrini imponens, huic plantarum ordini *Caapebam* immittere gestit, sed quo successu & omine, illi judicent, quibus secundum modo laudatum *Cl. Volkamerum* notæ genericæ & specialiores convolvulorum sunt semina vel angulosa, subrotunda, vel oblongiuscula, pericarpio membranaceo tricapsulari, ut plurimum rotundo inclusa, ita ut in singulo loculo, modo bina, modo terna foveantur. Flores perfecti uniformes, monopetali margine ut plurimum integro, excepto convolvulo pennato, cuius flosculi in quinque lacinias divisi. Ad semina quod attinet, quam longe distent a convolvuli seminibus, pericarpio membranaceo tricapsulari ut plurimum rotundo inclusis, patet, cum ex Marggravii & Pisonis delineatione in summitate pediculi inter IV. superiora foliola granum proveniat magnitudine pisi parvi, figuræ ovalis, interius viride, hinc rubrum. Ad Flores quod attinet, ut plurimum in convolvulis uniformes, monopetali & secundum *Cl. Rajum* campanulati, margine integro & plerumque reflexo; *Caapebæ* flos vero octo ex descriptione Marggraviana foliis constat, e quibus IV. superius apposita sunt parva subrotunda, his substat amplum subrotundum; adhuc magis inferius tria parva alternatim posita, quæ heteroclita florum in *Caapeba* figura, ab omnibus plane convolvulorum speciebus abluat. Plura & uberiora de convolvulorum differentiis & gyrorum dextrorsum & sinistrorsum se torquentium structura nosse qui cupit, perlegat quæso eruditissimam & omni curiositate

Plumerianae
Caapebae
structura.

Clematis baccifera glabra et viollosa
rotundo et umbilicato folio.

tate scatentem *Helmstadiensium Mathematici Clar. Dn. Wagneri Dissert. de Gyris convolvulorum An. 1705.* habitam.

Nil igitur *Caapeba* cum convolvulis commune habebit, quippe floribus & semine ab hac classe desciscit, præterquam quod caulibus scandat & repat. Ab *Illustri Rajo* *Caapeba* inter plantas anomalas refertur, & tandem definitur, quod sit: *Convolvulus Brasilensis flore octopetalo, monococco.* Oper. Botani. Tom. II. Libr. 28. sect. 3. cap. 2. p. 1331.

Reverendus *P. Plumier*, Ordinis Minorum in *Provincia Francia* & apud *Insulas Americanas* Botanicus Regius, qui tribus diversis temporibus hanc olim orbis incogniti partem, Botanici studii amore adiit, in *Tractat. de Novis Plantarum Generibus*, hanc plantam tanquam incertam, peculiari classi novoque generi inserit, tres *Caapebæ* species recensendo. Sed cum hoc *Caapebæ* novum genus tantum distet a *Pisoniana* & *Marggraviana* hætenus recensita descriptione *Caapebæ*, quantum æra lupinis distant, non amplius animum subit admiratio, cur *Celeberrimus D. Hans Sloane*, *Botanices gloria nulli secundus*, quondam *Ducis Albemærlæ*, *Insule Jamaica* *Gubernatoris Medicus*, in *Catalogo Plantarum Insule Jamaicae, sive Prodromo historiae naturalis prædictæ Insule* Part. I. p. 85. anceps hæreat, an *clematis* baccifera glabra & villosa rotundo & umbilicato folio *Rev. P. Plumier*, sit una eademque ac *Caapeba* *Pisonis* & *Marggravii*?

Vt res clarior evadat, lucis & litis gratia, si pote, decidendæ, consultum duxi *B. L.* oculis & menti *Plumerianam* *Caapebæ* descriptionem objicere. Sic autem ille dans la description des plantes de l'Amérique : Cette plante couvre toutes les hayes par ses sarment, qui sont menus, souples, ronds, unis, & qui poussent alternativement à chaque nœud, (qui sont assez proches les uns des autres) une feuille & rarement deux : ces feuilles sont presque ronds, & quelquefois de la figure d'un cœur emoussé : elles ne sont pas attachées à leurs pedicules immédiatement par le bord, mais un

peu plus par dessous le dos ; leur grandeur est indéterminé ; il y en a qui sont grandes , comme la paume de la main , & d'autres beaucoup moindres : elles ont quelques nervûres tant soit peu eslevées , qui sortant de l'insertion du pedicule , s'etendent de la & de çà par la feuille , enfin elles ont beaucoup de rapport aux feuilles de l'Aristolochie ronde , tant par leur figures , que par leur consistance.

On en trouve de deux especes , l'une est tout a fait lisse , & c'est la plus frequente , l'autre a ces feuilles cotoneuses & blanchâtres , mais elle est plus rare ; on peut y ajouter , une troisieme espece , que j'ay souvent remarquée dans l'Isle St. Dominique , dont les feuilles sont attachées immédiatement a leurs pedicules par le bord. Les unes & les autres poussent des branches fort menuës du meme endroit d'ou sortent les feuilles : elles ont environ demie pied de long , & sont couvertes des feuilles beaucoup plus petites , que les premiers , qui s'entrecouvrent souvent les uns , les autres & composent comme la Cheûte d'un feston. Du fond de chacune des ses feuilles , il en sorte une petite grappe de fleurs blanches , fort menuës , & composée de quatre petites feuilles pointuës ; apres qu'elles sont passées , il y vient des bayes rouges comme du Corail , & grosse comme la semence de l'orobe ; on le prendroit pour des bayes de nos Cheurefeuilles , car elles en ont la grosseur , la couleur , & la consistance , & elles pendent en bas en façon des petites grappes. On appelle cette plante dans nos Antilles , & particulièrement dans la Martinique *Liane de serpent* , a cause de la grande vertu , qu'elle a pour guerir les morsures des serpents , & parceque le contour de ses feuilles representent le plan de la teste de ces animaux. C'est la *Caapeba* des Brasiliens l'*Erva di nostra Senora* , herbe de nôtre Dame , *Cipo de Cobras* de Portugais de Marggrave livr. 1. chap. 18. Quæ Latine ferme

„ sic efferri possent ; Planta hæc omnes pene sepes sarmentis suis tenuibus , flexilibus , rotundis , conjunctis tegit quasi & occultat ; quæ sarmenta per alternas vices ad nodos sibi invicem satis contiguos folium , raro duo protrudunt , hæc folia rotunda ferme , sæpius ad figuram cordis retusi

„ acce-

accedunt; pediculis proxime non per foliorum extremita-
tes, sed paululum infra dorsum connectuntur. Magnitu-
do foliorum non sibi semper respondet, cum palmæ ma-
nus magnitudinem sæpe attingant, longe minora alia. Ner-
vulos paululum elevatos habent, qui ex pediculi implica-
tione prodeunt, hinc inde per folium sese extendunt, ita
ut ratione figuræ & consistentiæ plurimum ad Aristolo-
chiæ rotundæ folia accedant.,,

Binæ repertu dantur species, una plane glabra, quæ
frequentior occurrit, altera foliis lanuginosis & albicantibus
gaudet, quæ rarior; hisce duabus quoque tertia conjun-
genda, quam sæpius in Insula St. Dominici reperi, cujus
folia per extremitatem & foliorum oram proxime pediculis
connexa. Vtraque ramusculos, ex eodem, quo folia pro-
germinant loco, emittit; dimidii pedis longitudine, mino-
ribus foliis, quam priora coopertos, quæ foliola se mutuo
contegunt & pendentem encarpum oculis exhibent: ad
extremitates horum foliorum parvulæ quasi uvæ ex floscu-
lis albicantibus, tetrapetalis, acutis, constantes prodeunt;
his deciduis baccæ rubræ corallium æmulantes, magnitu-
dine seminis orobi succedunt; pro caprifolii nostri baccis
quis sumeret, cum crassitie, colore, & consistentia vix dif-
crepent, & parvarum uvarum instar propendeant.,,

Insulis nostris Antillarum, præcipue incolis Insulæ Mar-
tinique Liane de serpent audit, ob eximias, quas in mor-
sibus serpentum suppeditat vires, & quod ambitus folio-
rum serpentino haud dissimilis sit capiti. Hæc planta Caa-
peba est Brasiliensium, Erva de nostra Senora, herba divæ
Virginis, Cipo de Cobras Lusitanorum Marggravii Libr. I. c. 13.

In Tractatu de novis Plantarum Americanarum generibus p. 33.
ulterius Rev. P. Plumier progreditur, & distincte characterem ge-
neris ex florum & fructuum constitutione sequenti descriptio-
ne & schemate exhibet:

Caapeba

Caapeba (scribit) est *Planta* genus flore rosaceo, quatuor scilicet petalis in orbem positis constante, sed sterili, e cujus medio surgit pistillum *C. planum*, orbiculare & umbilicatum. Embryones autem *D.* in eadem planta a floribus separati nascuntur, abeuntque deinde in baccam *E. mollem*, sphaericam, & semine foetam *F. rugoso D.*

Caapeba species sunt (1.) *Caapeba* folio orbiculari, & umbilicato levi. (2.) *Caapeba* folio orbiculari, umbilicato tomentoso. (3.) *Caapeba* folio orbiculari non umbilicato. Haftenus Plumerius. Hæc si probe cum Marggraviana & Pisoniana *Caapebæ* descriptione conciliare aliquis posset, certe μέγα νῆξ (ut cum Ascraeo vate in Theogon. dicam) ἐπιπαμένως καταπάνσει, magnam litem scienter sedabit.

Excellentissimus quoque Plukenetius, quem Indicas naturæ gazas plenis calathis inferentem, universa stupet Europa, in *Almagest. Botanic. p. 114.* quærit: *An convolvulus Americanus sub Jalapæ nomine receptus, non sit convolvulus Colubrinus Pisonis Caapeba? sive convolvulus Brasilianus flore octopetalo monococcos Raji? Figuram, quam in Phytognom. Tab. 25. Fig. 1. exhibet, B. L. oculis hic subjicio, una cum convolvulo monococco Virginiano D. Banisteri, quem haud dissimilem credit, ex Phytognom. Plukenet. Tab. 166. Fig. 4.*

Quod si viri hoc in studio consummatissimi, & penes quos Dictatorum auctoritas, hic suspendant iudicium, neque certi quid circa has plantas determinare audeant, extremæ esset temeritatis, si ego iudicem hac in re abstrusissima agere vellem, ubi mera ἀνατρεψία regnat:

- - - *Quid enim contendat hirundo
Cycnis? aut quidnam tremulis facere artubus hædæ
Consimili in cursu possint, ac fortis equi vis.*

Plumerianam *Caapebæ* descriptionem examini subjiciens Amicorum certissimus *Dn. D. Volkamer*, Botanici studii si quis alius scientissimus, Ariadneum ex hoc labyrintho filum præbuit,

INOLVULUS MONOCOCCOS VIRGINIANUS

buit, eam *Bryonia* & *Smilaci aspera* affinem pronuntians. Vtraque enim herba scandens baccifera, semine incerti numeri, pericarpio carnosio rotundo, seu baccæ incluso, flores in *Bryonia* perfecti, monopetali quadrifariam vel quinquefariam divisi, in *Smilace* autem aspera hexapetali in racemulos congesti; radice in *Smilace* sarmentosa. Hæc omnia si cum delineatione *Plumeriana* conferantur, manifesta sunt, omniumque oculis exposita patent; latet autem illud, quod in *Pisoniana* & *Marggraviana* *Caapebæ* descriptione desideratur, ut certæ quoque classi possit inferri, & cum *Plumeriana* conciliari.

Ego, quod hic amplius addam, nil habeo, nisi illud *Rev. P. Nierenbergii* *Histor. natur. p. 16.* : Nunquam ita paruit natura, ut hodie, tantum dimidius vultus antiquis est visus, & velut ex obliquo respectus, nunc ex integro & ex directo ostenditur. Cum novo orbe nova spectacula exhibuit, & se aut alteram aut diversam. *Nemo tamen integram hæcenus contemplatus est.* Hinc omnes *Senecæ* subscribimus: Multum adhuc operis restat, multumque restabit, nec ulli nato post mille secula præcludetur occasio aliquid adjiciendi.

Restat, ut de *Inventore radice* hujus paucula annectamus. Equidem quis *Europæ nostræ* noticiam ejus primus dederit, *ἴττω ζεύς*, norit *Jupiter*. Nullus dubito, quin *Lusitani*, *Brasiliæ* domini, hanc radicem una cum aliis naturæ cimeliis primitus in patriam asportarint, id quod *Pometus* tamen *Mexicanæ* regioni vindicat. *Galliam* hac *Brasiliæ* alumna ditavit, a *Lusitanica* Legatione redux *Illustrissimus Amelotius*, *Christianissimi ad Lusitaniam Regem Orator* : discimus hoc ex *Dn. Pometo*, qui & hoc addit, quis ægris in *Gallia* primus hanc radicem exhibuerit : *Ce premier, qui a apporté cette racine à Paris, a esté Mr. Amelot, Ambassadeur de Portugal, & apres luy Mr. Tournefort, qui m'a donné un morceau; depuis que Mr. Amelot en a apporté a Paris, Mr. Thevard Medecin de la Faculte & quelques autres, l'ont mise en usage, comme un remede specifique pour la guerison de la*

la Pierre ; les Portugais ont este les premiers , qui l' ont apporté de Mexique, h. e. Primus, qui Lutetiam Parisiorum attulit, Dn. Amelotius erat, Legatus ad Regem Lusitaniæ, post illum Dn. Tournefortius, qui frustum radicis mihi dono dedit. Ab eo temporis tractu , quo radicem hanc Lutetiam detulit Dn. Amelotius , Dn. Thevardius, Facultatis Parisinæ Medicus , alique in usum pharmaceuticum produxerunt instar remedii ad calculum profligandum specifici. Lusitani primi erant , qui ex Mexicano solo attulerunt. Inventionis gloriam cum Illustrissimo Amelotio communem habere asserit Excell. Gothofredus Il. c. Dn. Roillard, Amelotii in Legatione Lusitanica successorem, qui primitus Galliæ radicem hanc intulerunt, majore digni laude Nicotio , qui Tabaco pariter e Lusitania allato Galliam ditavit, hancque plantam ab ejus nomine nobilitavit. Cl. Helvetius , Aurelianensis Ducis Medicus , edito libello Gallice inscripto : *Traité de maladies, les plus frequentes, & des Remedes spécifiques pour les querir, Parreiræ nostræ aliquoties cum laude meminit. Hinc factum est , ut ob hujus radicis & lapidis porcini(piedra del porco) datam notitiam Cl. Eugenius Eybenius, in Belgicam transtulerit, Helvetique Parenti, Excell. D. D. Joh. Frider. Helvetio, scriptis Chemicis & Philosophicis literato orbi notissimo, hanc filii lucubrationem inscripserit. Laudatus hic Helvetius radicem Parreiram bravam a Dn. Pille obtinuit: testes produco seqq. lineolas : Ce remede m'a este donné par Mr. de Pille, connu dans toute l' Europe pour un homme tres-curieux & tres-sçavant. Il en a la decouverte, pendant qu'il estoit a la suite de Mr. Amelot Conseiller d' Estat, Ambassadeur de France en Portugal.* Hoc remedii genus mihi dono oblatum a Dn. de Pille, qui curiosissimi & doctissimi Viri nomen apud Europæos promeruit. Detexit & didicit ejus usum, cum Dn. Amelotium, Consiliarium Status , & Gallicum ad Lusitaniæ Regem Oratorem sequeretur.

PARREIRAE EXAMEN ET VIRE S.

PRIUSquam, quomodo & qua dosi radix Parreira brava exhibenda, & ad quæ mala averruncanda & depellenda apta sit, inquiramus, necessitas exigit, ut quæ illius sint elementa, quæ principiorum textura, quæ particularum mixtio, quis agendi modus, accuratius indagemus. Et quidem, quæ primo in sensus incurrunt, mox quæ Chimia suppeditat, quæ denique ratio ministrat, exhibenda. Si armato inspicatur oculo, ea se offerunt, quæ caput præcedens exhibet.

Ad *Saporem* quod attinet radicis nostræ, ex generalibus jam constat, quod corpuscula sapida gustus & saporis sensum producant, variis figurarum, ex quibus constant, particulis, quæ saliva solutæ, linguæ papillas nerveas pro varietate variæ figuræ pungant; maxime vero salinæ saporum videntur esse causæ. Ex diversitate nunc & modificatione figurarum salinarum diversarum, saporum quoque diversitas. Salia omnia videntur angulosi constare particulis, cum tamen anguli sint minus ac magis acuti, & prout plures anguli simul aut pauciores occurrunt, ita saporum quoque differentiæ resultant. Polygona enim corpora multitudine angulorum, minus ac magis obtusorum, conjunctione infinita fieri possunt, ceu egregie Cl. Clericus philosophatur. In radice nostra plane singularem figurarum structuram esse, dulcamarus sive γλυκύπικρς & sapor prodit, inter mixtos & compositos recensendus, qui hoc ipso vix determinari potest; licet enim particulæ salinæ sulphureis oleosisque immixtæ, meridiana clarius luce se sistant, inque sensus incurrant, qualis tamen præcise ex ista mixtione oriatur figurarum dispositio, qui dixerit, magnus mihi erit Apollo. Agonizantis in Galliis Cartesianæ Philosophiæ restaurator, Pierre Sylvain Regis, Libr. VIII. Phys. c. 4. facem ministrare vult & lucem,

sed debilem nimis, cum idea, quam de corporibus amaris dulcibusque concipit, rem hanc non solvat, nedum absolvat. Ἐμοὶ ἱπανδάνει οὕτως, mihi sic placet: Particulas salinas, sulphure volatili delinitas esse, oleosisque mollibus quasi inviscatas, involutasque, ut papillas nerveas & fibrillas tangant quidem, non tamen angant. Quod si plausibilem modum hunc non existimes B. L. cedo mihi vel similiorem, vel commodiorem, & viridi tibi caput lauro redimam. Gaudet certe hac facultate Parreira quam Cous noster desiderat Lib. II. de Diæt. c. 31. t. 16. τῶν πικρῶν ἢ δριμέων γλύκισι διακρινῶντα. *Vim amarorum & acrium, dulcium mixtura corrigere oportet.* Vt ita radix Parreira potius amariuscula sit, πικρότης, (quod vocabulum de vino veteri quoque usurpatur) non amara, ob admixtam dulcedinem. Quadrat in nostram radicem illud Claudiani de Nupt. Honor.

Labuntur gemini fontes, hic dulcis, amarus

Alter; & infusis corrumpit mella venenis.

Saporem γλυκύπικρον radici Ginsē sive Ninzin quoque adjudicat nobiliss. Breynius in Dissert. de ead. radice Lugd. Batav. impressa, §. 4. dum scribit: *Sapore pradita est dulci ad Glycyrrhizam vergente, quanquam longe suaviori, cum amaritie levi & occulta sive leviori vi aromatica linguam blande excalescente conjuncto.*

Sic Planta Mexicana diuretica Tlallantlacuam cuitlapilli sive cauda parvi Tlaeuazin saporem Parreiræ æmulatur, ejusdem quoque in pellenda urina & calculis efficaciam, de qua hæc Nardus Antonius Recchus in Rer. Medicar. nov. Hispan. Hist. Libr. VII. cap. 34. habet: *Radix odore insigni caret, sed initio dulcedinem quandam præfert Glycyrrhizæ similem, postea vero amaritudinis nonnullum sensum præbet.* Porro Herba Cozticpatlis sive Thaliætrum Mexicanum, cujus radicis decoctum epotum urinam provocat & renum calorem ac dolorem mitigat, radice gaudet dulci & amaritudinis cujuspiam particeps, eod. Nardo teste Libr. VII. c. 28. p. 235. & hinc credit plantas, quæ saporem habent

γλυκύ-

γλυκύπικρον, utilissimas existere ad expurgandos meatus urinarios, renumque calculos.

Parreiræ igitur nostræ sapor non ex illis amaris, de quibus Plutarchus Libr. I. Sympos. quæst. 6. pronuntiat : Τῇ γένεσι πάντων ἐστὶ τῶν χυλῶν ὁ πικρὸς ἀνδέαται. *Gustatu omnium saporum injucundissimus est amarus.* Quamvis & hæc Plutarchi regula insignem patiatur exceptionem; cui enim ignotum in communi usu & jejunorum delitiis esse vinum, quod absynthites nominant, quodque conficiunt immaceratione absynthii, cardui benedicti, centaurii minoris, similium in amaricando potentium. Tantum enim abest, ut hoc amarissimum potionis genus abhorreant, ut potius cum lena illa vinosissima apud Poëtam exclament:

- - - *Salve, anime mi,*
Liberi lepos, ut veteris vetusti cupida sum!
Nam omnium unguentum odor præ tuo nautea est.
Tu mihi stacte, tu cinamomum, tu rosa,
Tu crocum & casia es, tu bdellium: nam ubi
Tu profusus, ibi ego me pervelim sepultam.
Sed cum adhuc naso odos obsecutus es meo,
Da vicissim meo gutturi gaudium.

Certe Frisii in hoc potu usque adeo luxuriantur, ut teste Clariss. Lindenio, in uno diversorio Leovardiæ, provinciæ metropoli, aliquot supra quinquagenos cados fuerint consumpti uno anno: vocat autem cados, quos vulgus oxhoofden; æstimatur quisque amphoris octoginta. Et quis in absynthio γλυκύπικρον quærat? Testem producimus Cl. Carol. Avantium in elegantissimis in Fieræ Cœnam notis p. 137. seq. *Quamvis absynthium, scribit, vermes strenue interficiat, & vestimenta a tinearum noxis vindicet; & ipsum tamen aliquando verminare observavi, quod non aliunde, quam ex medulla, quæ dulcis percipitur, provenire existimandum est.*

Succedit gustui radicis nostræ Parreiræ bravæ odor. Quallis in recenti vigeat, haud equidem constat; in illis, quas India nobis mittit, nullus. Si Pergameni effato fides adhibenda foret, amara plane destituerentur odore; sed huic Galeni assero opii teter odor, absynthii & aloës effluvia & caput & nares ferientia, reclamant & contradicunt. Vt myrrham silentio transeam, quæ ob odoris fragrantiam aromatis adscribitur. Vid. Plinium, Dionys. Perieg. aliosque, quos citat ævi sui Phoenix, Belgarum decus, in Select. Med. Diss. p. 308. 309. seqq. Quod si blando calori admoveatur radix, exhalat odorem, non mephitim quidem empyreumaticam, sed naribus blandientem, liquiritiæ quoque æmulam.

Hæc sensibus externis obvia. Ad alia nunc progredendum, & quæ *ars illa, corporum naturalium partes, ignis plerumque auxilio vel segregatas conjungens, vel conjunctas gregans, (cui Chemiam definit ingeniosissimus Anglus, Joh. Freind in Prælect. Chem. p. m. 8.)* suppeditat, exhibenda. Optandum equidem, ut hæc per ignem analysis vera foret & genuina corporum in simplicissima, & principia primo-prima (sic in scholis loquuntur) resolutio; ast potius vulcanio hoc adminiculo, accedente rapidissimo particularum motu, rerum formæ plane destruntur, textura immutatur, partim situs & structura disgregatur, novumque quid emergit, plane a pristino abluens. Accedit insuper hoc, quod ad chymica illa principia reduci haud queant omnia phænomena, cum ipsissima illa principia nimium quantum inter se discrepent & pugnent, quippe utcunque inter acidum & Alkali ferveat mortale odium, aliquando tamen alterutrum, suo etiam generi non minus irascitur. Acida enim cum acidis & alcalica cum alcalinis bellum intestinum gerunt; quodque cum uno corpore comparatum Alkali audit, mox si ad alterum conferatur, acidi titulo insignitur. Ita frustra quærimus limites, quibus utralibet species contineri debeat, ut cum superius citato Cl. Freindio loquamur.

Exem-

Exemplis res evaderet clarior, nisi extra choreas nimium saltare videremur.

Quæ cum ita sint, nemo a nobis hoc exiget aut postulabit, ut in spiritu aliquo aut sale volatili e radice nostra per ignem extorquendis operam simul & multos sumptus temere perdamus. Fecit tamen solertissimus Pharmacopœorum nostrorum Dn. Dietericus successu sequenti. Rasuræ radicis Parreiræ bravæ unciam semis igni commisit per retortam destillando; obtinuit spiritus aciduli empyrevma redolentis, ligni Quajaci & corticis Chinæ Chinæ æmuli scrupulos quinque; olei empyrevmatici foetidi, oleo Tartari non absimilis ℥j. capitis mortui nigerrimi residui, instar Eboris usti, scrupulos quatuor.

Fluunt ex hac radicis vulcania analysi sequentia notatu digna: 1. Spiritum acidiusculum, plane novum ignis productum esse, succedens amaritiei & dulcedini sive mixto saporι γλυκυ-πιπερῶ, indubium præbens indicium, naturam saporum in certa textura ac particularum mixtura positam esse, quæ per dissociationem ab igneis particulis factam, immutatur, & a priore abludens, aliam ideam saporis imprimit. Spiritus enim Parreiræ bravæ, conchis præparatis affusus, haud levem effervescentiam & motum particularum internum produxit, sulphure inde exhalante naresque feriente; cum tamen in pulvere & infuso exhibita radix sensilem aciditatem vix præ se ferat. Posito tamen, non noviter productas per ignem esse has acidiusculas particulas, & radici occulte inexistere, innuunt hæ certe temperiem hujus radicis, ejusque in calculo debellando efficaciam, cum secundum Excell. D. Stahlian homines calculo obnoxii sint perpetuo habitus corporis sanguinei prædominantis.

2. Spiritus colore suo obscure rubicundo prodit resinosa-
rum particularum præpollentiam, quæ vitro quoque sese agglutinantes, clare præsentiam latitantis resinæ indicant, quod insuper essentiæ Parreiræ bravæ variis menstruis extractæ, coloris intense rubentis confirmant.

3. Olei

3. Olei foetidi copiosa quantitas & Salis Volatilis & resinæ quoque index ; quod si cum Sale fixo digeratur loco calido & f. a. in phiola destilletur, obtinebis Sal Volatile, quod quasiveris; quippe olea destillata nihil aliud sunt, quam Salia volatilia concentrata ope cujusdam acidi, secundum Chemicorum regulas.

4. Oleum foetidum invisum licet naribus & ob exhalantem empyreumaticam mephitim exosum, ex retorta prodiens crassescerebat : firmiter collo, per quod prodibat, adhærens, enchirisi quadam leviuscula, deposito foetore empyreumatico in Balsamum vel resinam redigitur, egregie omni resistantem putredini, acrimoniamque falsam involventem.

5. Ex capite mortuo nigerrimo porosissimo, in quo radii lucis penitus suffocantur, haud difficile erit sal quoque fixum elicere. Hoc tamen probe notandum, neque Salia, neque ol. foetidum, neque spiritum, neque extractum, vires tantas exserere; quantas radix porrigit, digito quasi monstrante viam, radicem Parreiram agere tota substantia, uti in Scholis Galenicorum loqui amant, de quibus mox fufius.

Licet enim non affirmare ausim cum veteribus, dari remedia, certæ cuidam parti vel visceribus tantummodo dicata, cum id circulationi sanguinis repugnet, non tamen hoc negandum putarim, extare medicamenta, quæ huic vel illi parti corporis magis vel minus amica sint, cum hoc dependeat a varia & diversa partium solidarum structura, tam quoad poros intro foras & foras intro spectantes, quam quoad stamina & fibrillas, ex quibus constant & contextæ sunt, itemque quoad fluida in illis circulantia & fluentia; & hinc quoque medicamenta diversos edere in partibus diversis effectus, quis ambiget? Hanc vim specificam veteres temperiem dixere, recentiores crasin, texturam, a varia particularum modificatione dependentem, sive a figurarum varietate. Nemo hoc hodie ferme negat, nec Antiquitas negavit. Sic enim sentit Hippocrates,

A quo,

*A quo, ceu fonte perenni,
cuncta Machaoniis arva rigantur aquis.*

Δεῖν δέ μοι δοκεῖ καὶ ταῦτ' εἶδέναι, ὅσα τῷ ἀνθρώπῳ παθήματα ἀπὸ δυνά-
μιν ἐρχεται, καὶ ὅσα ἀπὸ χημάτων. Λέγω δὲ τὸ τῷ, δύναντι μὲν εἶναι,
τῶν χυμῶν τὰς ἀκρότητας τε καὶ ἰσχύς. Σχήματα δὲ λέγω, ὅσα ἐνεσιν ἐν
τῷ ἀνθρώπῳ. Oportere autem mihi videtur & hoc novisse, qui affe-
ctus hominis a facultatibus veniant, & qui a figuris. Quod dico, hoc
est : Facultatem scilicet esse, humorum summas vires. Figuras ve-
ro intelligo, quæ insunt in homine. Libr. de vet. Med. XXXIX.
146. Exemplis deinde aliquot dilucidata hac propositione,
tandem concludit t. XL. 157. f. ταῦτα δὲ πάχει διὰ τὴν φύσιν τῶν
χημάτων. Hec vero patitur ob naturam figuræ.

Naturæ solertissimus Mystes Plinius Libr. XXII. c. 24. sequen-
tibus eandem rem exprimit verbis : Est & ratio subtilitatis im-
mensæ a Platone descendens : corpusculis rerum levibus, scabris, an-
gulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus ;
ideo non eadem omnibus amara aut dulcia esse. Videmus sic, quam
blande veteres conspirent cum recentioribus. Hoc vero opus,
hic labor erit, particularem inter se coordinatarum minima-
rum dispositionem & nexum velle eruere, eorumque nume-
rum, proportionemque inter se determinare ad amissum, quæ
ob exilitatem suam, nostrorum effugiunt qualemcunque sen-
suum aciem, hoc, inquam, artis opus, in quo tantum votis
locus, labor omnis hucusque irritus, perscrutatio manca, mu-
tilaque. Ad internum igitur principium, formam, vel ideam
formalem, vel formam idealem, recurrere si quis velit, libet,
licet. Οὐ κρινῆμαι τῶν δὲ σοι τὰ πλείονα, ut cum Euripide loquar in
Medea : Simus contenti, quid sensiles facultates hac de speci-
fica virtute & efficacia radicis nostræ nobis manifestant, & per
chemicam analysin illustrant. Quicquid igitur in omnibus re-
num & vesicæ affectibus auxilii porrigit, quicquid in hydrope
præstat, quicquid virium aliis in morbis leniendis ministrat,
ceu optimum diureticum ; hoc peragit partim particulis suis
salinis

salinis tam volatilibus quam fixis; quibus (1.) glandulas & siphunculos renales fistulososque tubulos, per quos tanquam minutissima filtra & spongiolas urina secerni debet, materia tenaci viscosaque infarctas & angustatas incidendi vi aperiunt, abstergunt, urinæque separationem promovent. (2.) Fermentum renum fracidum, acrimonia volatili urinosa destitutum & plane iners, disponunt ad promovendam copiosiore separationem, quod in cachecticis dispositionibus, imprimis vero illa hydropis specie, quæ, teste Nobiliss. Dn. ab Helmont, renum vicio contingit, in quibus urina fluit pauca, licet ægroti multum potent, fieri solet, hoc in affectu particulæ salinæ radicis nostræ ad urinæ excretionem stimulant, & partes heterogeneas sanguinis evehunt. (3.) Dum aquæductus illi, qui ad colligendum aquas, tota domo defluentes, & demittendum in vesicam, velut in cisternam, destinati sunt, (ureteres innuo,) vel singuli, vel ex una parte, materia tenaci viscidaque quoque turgidi infarctique sint, ut debito officio fungi haud queant, viscidam materiam fundendo, aperiendoque & ad vesicam præcipitando, has vias iterum permeabiles reddunt. Quis non in miram hanc particularum salinarum radicis nostræ vim diureticam sequenti Epigrammate ludat, illamque loquentem quasi introducat:

*Sapius obstructis renum canalibus arctis,
 Ad fontes refruunt flumina salsa suos.
 Prodigium infelix! vicinis undique membris
 Turbatur totis & trepidatur agris.
 Quid vos ignava, (sic increpo) sistitis undæ?
 Mecum ite, en vobis rumpere claustra paro.
 Rumpo, patent; notusque suas vehit alveus undas,
 Latantur magno membra levata manu.*

(4.) Spiritum porro dictum Gorgonium,

*qui saxeæ reddit
 Corpora, qui totis inducit marmora rebus,*

in renibus stabulantem , arenulasque & sabulum cum mucoviscido compingentem inque lapidem coagulantem & efformantem, salinæ quoque Parreiræ particulæ destruunt , & ulteriori calculorum genesi obicem ponunt.

Vidimus efficaciam *salinarum* : nunc quid *sulphureis*, *oleosis*, *balsamicis*, *mollibus*, *dulcibus*, *resinosis*, *glutinosis* *particulis* agat & præstet, examini subiciemus. His (1.) salia acris imprimis falsa involvit & destruit, præsentem quippe calculo urina acrior evadit & falsior, hinc crispationes, & dolorificos meatuum spasmos, eorumque angustias inde productas abigit, ut soluta crispatione ad debitam amplitudinem viæ antea arctatæ redeant, id quod veteres laxare & lubricare vias calculoque viam parare dixerunt; imprimis (2.) particulæ dulces mollesque & resinosæ, amaris immixtæ, aptæ natæ sunt ad falsedinem urinæ temperandam; quid enim salivæ falsedinem magis corrigit, quam liquiritia, passulæ &c. Accedit, quod dulcia semper habeant quandam *γλυχρότητα* & viscedinem ob intimiorem particularum sulphurearum nexum & cohesionem, quibus simul abstergunt & lubricant, ac particulas salinas involvunt, inviscent, doloresque demulcent, anodynique vices supplent; non absimili modo ac Gummi Arabicum, quod ceu præsentaneum in calculi doloribus remedium Curiosiss. & Rever. P. Boccone commendat.

Vt taceam, vi quadam specifica, quæ a nobis determinari nequit, hanc quoque Parreiram nostram in comminuendo calculo efficaciam suam exerere, cum & menstrua prostent, omni corrosivo destituta sapore, imo plane insipida, quæ succis corporis nostri admixta, & circulationis lege renibus ingesta prompte in calculos renales irrumpere, eos aggredi, massamque coagmentatam, inque lapideam duritiem concretam diffringere & comminuere possint; haud aliter ac

Gutta cavat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo.

Vbi tamen non negandum, optatum certe medicamentorum horum lithontripticorum insipidorum successum, utplurimum a lapidis qualitate dependere; quod si tophaceum repererint, feliciorem certe effectum expectabis, quam in siliceo. Congessit hanc circa materiam plurima apud alios plane non reperiunda, & intacta, omnigenæ eruditionis abyssus Cl. Salmasius, sæculi miraculum, in interpretat. Aphorism. Hippocrat. 79. sect. 4. de Calculo. Inter remedia illa lithontriptica non corrosiva ac pene insipida choream ducit pulvis Nephriticus Magnifici quondam Præsidis Academiæ nostræ, αὐτὸν ἐν ἀγίοις Volkameri. Timæanum porro in calculo evporiston, & succus betulæ, quorum virtutem in comminuendo calculo, si quis negare velit, experientiam tot Excellentissimorum Practicorum habebit contradicentem. Meminisse quoque juvabit liquoris illius (cujus Generosiss. Dn. Boyle Tract. de Specif. remed. cum corpuscul. philosoph. concord. prop. I. mentionem injecit) adeo debilis, ut integrum etiam ejus poculum absque noxa ebibi possit, & nihilo secius in durissima corpora, ut lapides, imo metalla quoque, fortiori modo agat, quam ipsa menstrua corrosiva. Eundem effectum expectes in calculo ex infuso lapidis Hispanice dicti *Pedra quadrata*, a Nephritico lapide plane diversi, effluviis haud sensibilibus imprægnati, cujus notitiam sequenti optata occasione obtinui.

Cum *Inviictissimus Imperator, Hispaniarum & Indiarum Monarcha, Dominus noster Clementissimus, CAROLVS, ordine Cesarum SEXTVS, rebus gestis MAGNVS, Virtutibus Christiano Principe dignissimis MAXIMVS, quem DEVS servet, sospitet, tueatur triumphisque cumulet,*

let, post Coronam Francofurti ipsius sacro Capiti imposi-
tam, factamque Imperii inaugurationem, Urbem no-
stram inter lætissimos applausus & ardentissima vota transi-
ret, ac inclytum Senatum civesque jurejurando in fidem re-
ciperet, obtigit, ut Illius *Machaonem fidiſſimum* & in pro-
ſperis æque ac adverſis, per terræ marisque tractus individuum
comitem adire, ejusque mihi favorem conciliare licuerit. Est
is *Vir Excellentissimus Dn. D. FACKHIVS, Sac. Cæsar. Majest.*
Conſiliarius & Personæ Sac. Medicorum Princeps, qui inter alia lucu-
lenta satis humanitatis & benevolentiae erga me documenta re-
tulit, sibi in Hispania calculi doloribus excruciato, aliis nihil pro-
ficiantibus, hoc ex remedio, *Pedra nempe quadrata*, paratum *In-*
fusum profuisse, illud dolores sedasse, calculumque eliminasse.
In Ephemeridibus Venetis, *Galleria di Minerva inſcriptis*, Tom.
V. part. X. p. m. 271. mentio etiam fit lapidis, cui Excell. Hector a
Valle nomen *Pietra Quadra* imposuit, vires ejus in partu diffi-
cili, foetuque mortuo expellendo his verbis recensens: *Diedi in*
acqua d' Artemisia e Melissa la infusione della detta Pietra Sfregolata,
ad un Gentildonna, che soleva ſtentare ſino alle Agonie in partorire, e
partorì felicemente. Ad altre due la diedi in acqua di Gigli bianchi, e
di dittamo Cretico con evento fortunato. i. e. Exhibui in infuso „
aquæ Artemisiæ & Melissæ dictum lapidem comminutum „
(de petra quadra illi sermo) foeminae cuidam nobili, partus „
doloribus agonizanti, quæ feliciter in dias luminis auras foe- „
tum protulit. Aliis duabus in aqua liliorum alborum & di- „
ctamni Cretici dedi, felici cum ſucceſſu. „ Sed plura de hoc
lapide in peculiari diſſertatiuncula egimus. Ut alia omni cor-
rosiva vi destituta Lithonriptica ſilentio præteream.

Posuimus his hætenus adductis, uti ſpero, fundamen-
tum, quod vera ratio & experientia non refellet, cuique plu-
rimi effectus radicis nostræ laudatissimi, quos in Praxi pro-
mit & prodit, poſſunt inædificari: Hæc enim ſpecialiſſima vis

diuretica in nostra latens radice tot ac tantis aliis palmam præripit. Nihil apud Practicos frequentius reperies, quam cautelas & querelas de diureticis in omnibus renum & vesicæ morbis sæpius infauste exhibitis; dum enim morbum tollere debent, potius ægrum tollunt, dolores inflammationesque sæpius augent & inducunt. Nil horum incommodorum a temperatissima radice nostræ crasi metuendum. Consentientem habemus Dn. Helvetium; *On a jusqu'icy employé un grand nombre des remèdes contre les Maladies des Reins & de la Vessie; les diuretiques sont ceux que l'on a le plus mis en usage: mais l'expérience a fait voir, que dans beaucoup d'occasions ils ont esté plus nuisibles qu'utiles. Ils ont causé quelquefois des desordres assez facheux, pour faire apprehender, de s'en servir en toutes rencontres, parce que chariant trop de Matieres à la fois, & precipitant trop abondamment les urines, il causoient des supressions entieres & des douleurs extrêmes & continuelles. Cependant on estoit souvent obligé de tenter ce secours malgré, qu'on n'en eût, parce qu'on n'en connoissoit pas de meilleur: mais depuis peu d'années qu'on a decouvert l'usage de la Racine de Parera brava, on n'est plus dans le même embarras. Ce remède n'est point sujet à des pareils inconvenients, c'est un spécifique contre toutes les maladies des Reins, & de la Vessie qui sont curables. Il agit avec tant de douceur, qu'il n'y a point d'occasion où l'on ne puisse l'employer sans en craindre de mauvaises suites; & on peut comparer ses effets aux effets spécifiques du Quinquina, de l'Hypocistis, & de l'Alun. J'ai vu de malades, qui après en avoir usé, ont rendu de pierres grosses comme des olives & se sont par là garantis de la Taille; cependant cet effet n'est pas toujours certain, il reussit aux uns & ne reussit pas aux autres. i. e. Varia hucusque ad debellandos renum & vesicæ morbos adhibita fuere remedia; ex quibus diuretica in frequentiore protracta usum; sed experientia rerum magistra docuit, in plurimis casibus plus nocuisse illa, quam profuisse. Sæpius enim ansam præ-*
buère

buêre funestis symptomatibus , ut cautius mercari didice-
 rint Practici, semper & ubique illa exhibere ægris, materiam
 quippe peccantem simul & semel eliminando , urinamque
 copiosius justo præcipitando, omnigenam suppressionem,
 doloresque intensissimos continuosque produxerunt. In-
 terim defectu meliorum, his auxiliis uti coacti fuerunt, us-
 que dum ab annis non multis , radicis Parreiræ bravæ in-
 troducto & patefacto usu , huic obviam itum difficultati.
 Hoc enim remedium similibus & recensitis incommodis ca-
 ret, specificum quippe in omnibus renum & vesicæ mor-
 bis , qui curam admittunt , pharmacum. Tam blande,
 tam leniter virtutem & vires suas promit , ut nulla pla-
 ne se offerat occasio morbi , cui sine ullo metu ac hæsi-
 tantia non exhiberi possit. Effectus , quos , exerit laudatissi-
 mos, effectibus specificis Chinæ Chinæ, Hypecacuanhæ
 & aluminis perquam similes sunt. Visui sese obtulerunt
 ægroti, qui post usum hujus radicis , lapides magnitudine
 olivarum fructus æquantes, excreverunt, ab imminente se-
 ctione calculi immunes sic redditi. Non idem tamen sem-
 per effectus, cum huic individuo citius medeatur, quam al-
 teri., Eandem sententiam fovant duumviri Brasiliensis Histo-
 riæ, Piso & Marggravius ; ille Histor. Brasil. de Facult. simplic.
 libr. IV. p. 95. *Renum, ureterum & vesicæ obstructionibus mede-
 tur. Usque adeo calculi expellit materiam, ut magnates Lusitanæ
 aliud nullum medicamentum huic prætulerint.* Addit edit. secund.
 p. 312. *Radices imprimis illæ, quæ jam plane adoleverunt, humoribus
 serosis movendis, & calculis frangendis dicata sunt, quæ vero
 primo nata frondes & sarmenta, morsibus serpentum medentur.* Hic
 vero Histor. Plantar. Brasil. libr. I. c. 13. *Radix contra calculum
 excellentissima, & est illa, quam Lusitanus dabat Dn. van der Duf-
 sen, optimo successu.*

PARREIRAE VSVS, PRAEPARATA ET DOSIS.

Perlustratis Parreiræ bravæ viribus, indigitatoque agendi modo ac explicata facultate, superest, ut qua medicamentorum forma, quo apparatu, qua dosi, commode exhibeatur, aliisque aggregetur medicamentis, nunc doceamus. Modum, quo in Brasilia Lusitaniaque ægris porrigunt, Dn. Helvetius, dans la *Traité des Maladies les plus fréquentes, & des remèdes spécifiques pour les guerir &c.* p. 96. sistit sequentibus verbis : *La maniere de s' en servir dans le Bresil & en Portugal, est de faire bouillir une once de cette racine batue & effilée, avec un gros de Sel Ammoniac dans une Pinte d' eau. Lors qu' elle a fait cinq ou six bouillons, on la retire du feu, & on la laisse infuser jusqu' a ce qu' elle soit froide. On passe la liqueur, & le malade en boit ensuite un verre de quatre heures : on en peut donner aussi en substance : h. e. Modus, quo hoc remedio in Brasilia Lusitaniaque utuntur, hic est. Radicis Parreiræ contusæ unciam unam, cum Salis Armon. drachma in mensura aquæ decoquunt, cum aliquoties ebullierit, ab igne remonent, & ulteriori extractioni, frigori que exponunt. Bibat de hoc filtrato liquore haustum, singulis quatuor horis repetendo. In substantia quoque exhibetur radix. Subjungimus Helvetio Cl. Pisonem de Facult. simpl. Libr. IV. c. 54. p. 95. Edit. I. Radix in taleolas secta, perque aliquot dies sub dio in liquido convenienti macerata, vim suam illi communicat, nec ingrato adeo sapore aut cerevisiam, aut vinum, quo diluitur, imbuat, quin potus ordinarij loco ægrj illo utuntur, quod renum, ureterum & vesicæ obstructionibus medeatur. Usque adeo calculi expellit materiem, ut Magnates Lusitani aliud nullum medicamentum huic prætulerint.*

Cum hodie omnibus fere *ἰατρικῆ* familiaris, plurimique in Thee illo Sinensi & delicias & sanitatem venientur, tædio-
sæque fastidiant decocta, hanc radicem Parreiram, foliis Ac-
mellæ

mellæ maritatam, vel speciebus decocti Nephritici Foresti a Zwölfero correctis immixtam, summo exhibui emolumento; nec facti fere poenituit unquam, cum inexpugnabiles calculi dolores, evacuatis aliquot Thee hujus specifici calicibus, domitos sæpe viderim. Ratio in promptu; quippe particularum motum exagitans calor mediante aqua, devicta ejus cruditate, non tantum vires specierum, quibus superinfusa mobiliiores & ad extractionem aptiores arripit sibi que associat, sed etiam corporis humoribus immixtas, lege circulationis ad obstructions deferat, calore blando eo facilius feliciusque referat, viscidum resolvit, acrimoniam temperat, & per vias debitas eliminat. Velim tamen in delectu *Acmellæ* vel *Chrysanthemi Bidentis*, sive *Bidentis Zeilanici fl. luteo lamii folio*, (cujus figuram elegantissimamque descriptionem & vires Cl. Dn. Breynius in *dissert. Botanico-Medica de Radice Gin-Sen & Acmella* exhibet) caute quis se gerat, cum & pretio & viribus nimium differant. Jungimus *Acmellæ* Ceylonensi, Chilensium Clinclin, sive *Polygalam cæruleam* angustis & densioribus foliis, quam *polygala vulgaris C.B.* quæ *Planta potentissimi diuretici* in infuso vices supplere prædicatur a R. Patre Feuillee dans le *Journal des observations physiques & Mathématiques* p. 721. Idem Vir doctissimus nimius fere est in prædicanda vi lithonriptica *Alkakengi* amplo flore violaceo, cujus fructus aliquot in aqua communi contriti vel in vino albo contusi exhibiti, incantamenti instar urinam calculumque pellere creduntur, l. c. p. 724. Differt tamen hic Chilensis fructus toto coelo ab *Alkakengi* Mexicano, quem descripsit Joh. Terentius Not. in *Nard. Ant. Recchi Libr. VIII. c. L. p. 296.*

Cum dolores calculi sæpius adstrictam alvum comitem habeant, decantatissimum illud *linum Catharticum*, quod nunc curioforum practitorum animos allicit, huic radici admixtum, & instar Thee specifici, infusi æmuli exhibitum, indicationibus satisfacit omnibus.

H

Quod

Quod *linum Catharticum* concernit, ὡς ἐν παρόδῳ hoc addere libet, vocari illud ab Anglis *Millemountain*, teste Meretto in *Pinnace*, & videtur esse *Chamælinum Clusii*, vel *linum pumilum*, siue potius minimum *Bauhini*; & parvitate sua floribus albis exiguis, vasculis lini caniculatis, & vi cathartica abunde ab aliis linis distinguitur secundum Excell. Rajum in *Synops. method. Stirp. Britann. p. 221.* & Sam. Dale *Supplem. Pharmacolog. p. 211. seqq.* & Chabræum, qui sub nomine lini minimi flosculis albis, siue *Alsines vernæ glabræ* describit: *Stirp. Sciagraph. p. m. 480.* Vid. *Sibbaldus Prodr. Nat. Hist. Scot. p. 56.*

Easdem pene vires ac *linum catharticum* promit *Herba Gvilno Chilensium*, innocuum plane laxans, omni conveniens ætati omnique sexui, cujus infusum nil quoque nauseabundi habet, quam novam plantam describit & delineari insuper fecit sub nomine *Graminis Bromoidis cathartici* jam laudatus *Rev. P. Feuillee, l. c. p. 705.* Forte hoc gramen est subtile & delicatum illud, cujus meminit *Rev. P. Alonso d' Ouaglie* in relatione historica *Regni Chili*, quod in aqua pariter decoctum, & calide haustum stupendas vires exserit, introrsumque educit. Vid. quæ de Musco cathartico habet *Excell. Borrichius in Act. Med. P. I. Observ. 66. p. 126.*

Quod si ventriculus aquam simplicem abhorreat, cerevisiæ incoquatur, vel sola *Parreira*, vel cum *semine Dauci*, quod remedii genus admodum salutare erit. Quod si cum *succo Betulae* combinentur, & in cerevisia fermententur, medicamentum exurget inde, quo in calculo debellando vix melius ullum. Vid. de *Cerevisia leptomera*, ceu optimo calculi prophylactico, *Illustr. Charlton, diatrib. de Lithias. p. m. 176. Act. Hafn. P. I. Observ. 19.* Vel coquatur *parreira* in vino cum *gramine cruciato*, ab *Alpin. de Plant. Aegypt. c. 40.* & *Bontio Hist. natur. & Medic. Ind. orient. L. VI. c. 52. descripto*, eleganti certe efficacique diuretico, cujus meminit *Bontius* sequentibus:

*Gramen ego quamvis vociter vilissima planta;
Sed tamen in morbis notus me pretulit usus,
Qui renes dire vexantque dolore vesicam.*

Vid. de hoc gramine pariter Nieuhofium en syne Gedank-
waerdige Zee en Land-Reisen in Fol. p. 250.

Exhibetur præterea radix Parreira in substantia, ut loqui
amant *ιατρῶν παλδης*, in pulvere subtilissimo, de quo Dn. Helve-
tius l. c. On en peut donner aussi en substance. La dose est d'un
demie gros & quinze grains de sel Ammoniac, qu'on reitere de qua-
tres heures en quatre heures, jusqu'à ce qu'on soit soulagé. h. e.
Etiam in substantia ægris exhibetur ad drachmam semis „
cum quindecim Salis Ammoniaci granis, quod repetitis vi- „
cibus post 4. horarum spatium, usque dum æger levamen „
sentit, fieri solet. „

Certe crebriori usu edoctus, Parreira brava hoc cum cor-
tice China China, ligno Quajaco aliisque plurimis vegetabilibus
commune habet, ut in simplici pulvere vel in Infuso & Thee
specifico exhibita felicius operetur, quam spiritus acidulus ac
oleum empyreumaticum destillatione prodiens, Essentia cum
spiritu appropriato alioque menstruo apto parata, aut similia ex
cortice Chinæ Chinæ & Quajaco composita remedia, quod
clare innuit, in textura specifica medicamentosam vim harum
simplicium consistere. Vid. Excell. Lipsiensium Aesculapius ὁ πᾶν
Bohnius, in aurea dissert. de Medicamentorum Chymicorum & Gale-
nicorum præpollentia dubia. §. LXIV. p. 56. Dn. Pomet l' Histoire ge-
nerale des Drogues Livres 2. Chap. XIV. p. 69. pulverem par-
reiræ in vino exhibet, mane ventriculo vacuo. Loco Salis Ar-
mon. quod Dn. Helvetius pro stimulo addit, in nonnullis ca-
sibus Sal amarum catharticum Ebshamense ex voto substituitur,
de quo prolixè egit Clariss. Dn. Nehem. Grevv in peculiari de hoc
Sale amaro cathartico Tract. Londin. 1685. impresso & Dn. Helve-
tius in libr. sæpius citat. Traité des Maladies p. 80. Si con-
jecturæ experimentisque locus, an non ex aquis lacus Cei-

censis in Moravia tanto infectis amarore, quantus in gentiana & felle animalium vix reperitur, sal hoc æmulum salis Angliæ Ebshamensis parari possit, curiosis regionis istius indagandum relinquo. Adeo enim nitro scatet, ut ex ℥vj. hujus aquæ aliquot Nitri uncias extraxerit *diligentissimus Jordanus in descript. Aqu. medicat. Moraviae.* Meminit & hujus aquæ summe amaricantis *Excell. Hertodt in Tartaromastig. Morav.* Quod si *Tartarum nitratum* Parreiræ nostræ admiscueris, vix ulli pharmaco antinephritico palmam cedit. *Millepedes* quoque Parreiræ sociantur felici successu, quippe urinæ suppressiones aliquoties incantamenti instar hoc remedio sustuli; sed porrigendum in optato illo momento, quo natura se solvere gestit, qua oblucente & renitente *κενέει πάντα.*

Optime eidem radici durantibus spasmodicis illis tensionibus dolorificis cinnabarina junguntur, ceu tutissima anodyna; ab *opiatis* enim cavendum in leniendis doloribus nephriticis & arthriticis, cum sæpius his in casibus narcotica vis opii in necroticam degeneret; quod *Excell. Stahlius*, judiciosissimus cautelarum practicarum promus condus, annotavit, intra exiguum temporis spatium sex hoc malo laborantes ab opiatorum usu paucis horis aut diebus periisse. *Certe opiata sic exhibentes faciunt agrotanti, quod eunuchi Artaxerxis faciebant Hamani.* Cujus quidem faciem tegebant tanquam subtrahuri oculis & iræ Regis; interim & Regem verbis inflammabant, & Hamanem mentione patibuli, Mardochoeo erecti, in sublime perneciter agebant. Ester. 7. v. 8. 9. 10. ceu festive scribit *Leyden- sis gloria Pindi.*

Spiritus ex radice Parreira destillatus aliquoties exhibitus sudorem potius movit, quam urinam; sed mirari desii, cogitans, quod diaphoretica modaliter a diureticis differant; quippe a diaphoreticis M. S. movetur vehementius, & a centro ad peripheriam corporis largiori in quantitate pellitur; a diureticis vero non æque, quæ potius blande movendo sanguinem,

guinem, ad interiores partes, & consequenter etiam ad renes propellunt. Hinc diaphoreticis sæpius exhibitis & fero jam imminuto, diuretica non conveniunt.

De Sale volatili & fixo jam in examine Chymico dictum, quod si illud Sal volatile anxie quoque desideres, obtinebis vel *methodo Excellentissimi Wedelii*, communis Germaniæ in studio medico Præceptoris, vel *Helmontiana*, per longam olei foet di cum sale fixo in blandissimo calore circulationem & subsequenter sublimationem. Ego vero radicem ipsam huic per ignis violentiam extorto remedio, longe prætulerim: habebis hoc tamen modo, si exoptes.

Dn. Helvetius ex hac radice Balsamum conficit, ut eo melius in expeditionibus bellicis & suscipiendis itineribus secum vehi possit. En ! Balsamum ipsissimis Auctoris verbis libr. cit. pag. 99. *Prenez de l'Huile de Scorpion composée, suivant Mathiole, une livre : la Baume de Copayvé cinq Onces : du Baume de Soulfre Therebentiné quatres onces : du Stirax liquides deux onces : de la Cire jaune six onces : de la Racine de Parrera brava en poudre subtile une demie livre : du sel Ammoniac deux onces : d'excellent vin d'Espagne deux livres. Faites bouillir le tout a petit feu, en le remuant toujours avec une spatule de bois jusqu'à l'évaporation entiere du vin ; ensuite ôtez le tout du feu, & passez le Baume chaud à travers une etamine avec une forte expression ; & quand il sera a demi refroidi, vous y ajouterez trois onces du baume de Perou noir, que vous mêlerez bien avec la spatule. Lorsque tout sera froid, vous le mettrez dans un pot de Fayance bien bouché. La dose est d'un demi gros, & on peut retrancher la cire, si l'on veut.* *Balsamum Parreira Helvetii: R. Ol. Scorpion. compos. Matthiol. ℥ij. Bals. Copayb. ℥v. Sulph. Thereb. ℥iv. Styrac. liq. ℥ij. Cer. flav. ℥vj. Rad. Parrer. brav. subtiliss. pulveris. ℥℥. Sal. Ammoniac. ℥ij. Vin. Hispan. optim. ℥℥ij. lento igne omnia coquito, lignea spatula semper agitando, ad totalem Vini Hispanici evaporationem usque. Hoc facto ab igne removeto,*

per textum cilicinium expressione forti facta Balsamum trajicito ; cum aliquantulum deferbuerit, addito Bals. Peruv. nigr. ziiij. spatula lignea probe miscendo & agitando. Cum omnia frigore condensata, vasi fictili Faventino, probe obturato, immittito. Dosis hujus Balsami drachmæ semis pondus erit. Cera, si placuerit, omitti potest.

Vires hujus Balsami ferme hyperbolicæ ; in hydrope nascente illud quoque commendat Helvetius ob diureticam vim, præmissis tamen universalibus ; quo facto dosis Balsami exhibetur, & singulis 4. horis repetitur, involuta crustulæ saccharatæ, ut deglutiatur promptius. Assumpto hoc pharmaco, haustus vini albi, vel ptisanæ aperientis statim exhibendus. Quatuor diebus remedii hujus usus continuandus, quinto æger pulvere febrili purgandus ; die post assumptum purgans, & quatuor diebus sequentibus Balsamum iterum exhibetur. Quodsi durante & continuato Balsami hujus usu nil æger levaminis sentiat, nec urina profluat largior, ab ulteriori usu abstinendum, indeque concludendum, malum vel difficulter vel plane non tolli posse. Hæc de Balsamo suo Helvetius ; qui insuper addit, hoc pharmacum eandem in averruncandis calculi malis exserere vim specificam, ac China Chinæ in febribus, Ipecacuanha in dysenteria, & Alumen in Hæmoptysi.

Paravimus insuper ex hac radice, more hætenus recepto, *Essentiam duplicem* pro varietate causæ morbificæ ; & quidem in causa vulgo frigida dicta, ubi malum ab acido viscido ut plurimum proficiscitur, cum Spir. Tartar. vere volatili extrahitur haud certe contemnendi usus, cujus dosis a gutt. 20. ad drachmam semis in Thee specifico, vel aqua ad calculum e nucleis, alioque vehiculo. Essentia quoque confieri posset in eodem casu cum Spir. Acimellæ ex India allato, qui passim in officinis prostat ; non tamen sponsor extiterim ulli, acimellæ folia cum silice masticata, eundem emollire, præsertim cum sæpius

fæpius jam laudati Cl. Breynii expectationem circa hoc experimentum eventus eluserit. Hæc autem erit *Essentia Parreiræ brava tartarizata volatilis* : ꝛ. Raf. Rad. Parreir. brav. ꝓ. spir. tart. sal. volat. imprægn. ꝓiv. f. l. a. digestio & filtretur. Etiam *Essentia composita* sequenti modo parari poterit. ꝛ. Raf. Rad. Parreir. brav. ꝓ. G. Lign. Quajac. ꝓ. Tinct. Tart. compos. ꝓiv. f. f. a. digestio & filtr. add. ol. lign. Sassa. destill. gutt. viij. M. Cum autem diuretica, calida præsertim, calidis & siccis affectibus laborantibus minime conveniant, hinc essentiam Parreiræ bravæ præparare jussi, cum menstruo meo nitroso castorifato, divino certe medicamine; conducet quippe hæc essentia melius biliosis:

Nam calidi plus est illis, quibus acris corda

Iracundaque mens facile effervesçit in iram,

secundum *Lucretium*. *Essentia Parreiræ brava Nitr.* ꝛ. Raf. Rad. Parreir. brav. ꝓ. Spir. Nitr. dulc. Castoris. ꝓiv. f. f. a. digest. & filtr.

Quod si quis *Extractum Parreiræ* desideret, illud obtinere poterit, modo Cl. Friendium in Prælect. Chymicis non consulat; ex hujus enim mente & hypothese, tanquam rigidi nimis Censoris, *Extracta ob partes subtiliores avolantes & in abstractione dissipatas ad medicos usus nil conferunt. Si vero quis partium crassarum & magis inertium delectum facere velit, eas nulla alia apparatus ratio aque feliciter suppeditat. Ita ut ea, quæ a Chymicis tantopere venditantur Extracta, si vires medicas spectes, non tam pharmaci loco, quam vehiculi, si ita loqui liceat, habenda sint.* Hæc Friendiana si non tangant quempiam, & extractum ex Parreira brava obnixè petat, en compositum habebit & simplex. *Extractum Parreiræ bravæ resinofum.* ꝛ. Rad. Parreir. brav. ꝓij. extrah. c. Spir. Vini Austriac. rectificatiss. ꝓxij. Tinct. abstrahatur f. a. ad consistentiam Extr. resinofi. D. ad usum. Spir. abstractus signetur Spir. Vin. Parreir. brav. Residuum radicis coqu. in aqua fontan. clarificetur & inspissetur ad consist. extr. aquos. pro pilulis & potionibus. Ex Spir. Vin. Parreir. brav. & extr. ejusd. radicis parari poterit sequens *Essentia composita Parreiræ.* ꝛ. Extr. rad.

rad. Parreir. brav. Myrrh. balsam. nostr. an. ʒj. Spir. Vin. Parr. brav. ʒiv. f. solutio. D. ad usum.

Dosis radicis nostræ, uti jam supra annotatum, ad pondus drachmæ dimidiæ, scrupulorum duorum, imo drachmæ unius, si sola, nullo admixto stimulo, in pulvere subtilissimo exhibeatur. Exacte enim definiri dosis nequit, cum natura a natura, regio a regione differat. Satius est peccare in defectu quam excessu.

Et hoc quoque circa usum Parreiræ nostræ monendum duxi, quod de diureticorum abusu notavit gloria Germanorum „ Practicorum Beatus *Ettmüllerus* noster; ubi nempe ad tem-
 „ pus frustra adhibita fuerint medicamenta, subsistatur, & fe-
 „ riæ quasi permittantur naturæ, ne illo usu nimio, plus quam
 „ par est, ad renes moveantur cruditates, quod observatio-
 „ ne Epiphanii Ferdinandi illustrat. Non possum continere
 „ calamum, quin colophonem additurus verbis acutissimi Antoni-
 „ dæ de Sapient. Med. §. 25. finiam: Sæpe nulla res magis ad-
 „ juvat laborantem, quam tempestitiva abstinencia, non jam
 „ dico a cibo, sed medicina. Audiant, qui interesse honoris
 „ sui arbitrantur, ne qua visitatio transeat sine Recipe. Ali-
 „ quando sola dies & quies ut graves morbos sanant, sic ma-
 „ gnos motus sedant. In alimentis varietas delectat, in me-
 „ dicamentis paucitas. Sicuti in Ethicis idem vagus & vanus
 „ est, ita in medicis *prescriptor immodicus fit proscriptor exitio-*
 „ *sus.*

VSVS PLANTAE CAAPEBAE ET RADICIS NOSSA SENHORA.

HActenus Parreiram bravam examini subjecimus: restat, ut paucis Caapebæ plantæ ejusque foliorum usum, radicisque nossæ Senhora dictæ specificam contra morsum serpentum vim admirandamque efficaciam sistamus.

Omnes

CIPO DE COBRAS
ERVA DE NOSSA SENHORA

Omnes equidem plantæ partes in id amice conspirare videntur, ut deleterium a serpentibus aliisque veneno nocentibus rebus corpori ingestum virus abigendo, pristinam restituant sanitatem : mutuemur in hanc alexiteriam plantæ hujus vim versus illos, quos nitidissimus Poëtarum Anglorum Coulejus fudit:

*Quid quod serpentum furialia pello venena,
Et mea serpentes dia venena necant.
Illos subtili ferit arcanaque sagitta,
Et perimit cæco vulnere tristis odor.
Sic, Pater arcitenens! victum Pythona fuisse
Arbitror, & succis illita tela meis.*

Folia Caapebæ Marggravius Histor. Plantar. Lib. I. c. 13. p. m. 26. memorat, singulare esse remedium contra morsus venenatorum animalium, ut serpentum, tam in hominibus quam brutis, si morsui paulum contusa imponantur; curantur enim morsus sine ullo alio medicamento. *Succum foliorum Caapebæ & Cajatiæ* in morsu venenatissimo anguis Ibobocæ, a Lusitanis Cobra de Corais dictæ, laudat Piso de Venen. eorumque antidotis L. 3. p. 43. edit. 1. nam edit. 2. p. 278. vocatur Anguis Cobra de Coral. Sanatur, inquit, morsus emplastro e capite serpentis concinnato, & efficaciter apposito. Pulvis plantæ Nhambi & succus foliorum Caapebæ & Cajatiæ vulneri instillatus extrahit virus. Binæ hæ plantæ *Cajatiæ & Caapebæ*, in eundem scopum alexiterium collineant, eodemque insigniuntur nomine, nempe *Erva des Cobras*, licet diversissimæ sint. Caapeba enim planta scansilis, Cajatia vero sive Caacica humi depressa repens plantula, lactescens instar Esulæ, foliis Menthæ non dissimilibus, cauliculis ad rubedinem vergentibus, radicibus miniatis, ex Pisonis descriptione de Facult. simplic. l. 4. p. 102. Cum igitur nomen hoc Erva de Cobras binas complectatur plantas, nescio, quam inter vulneraria nominet modo laudatus Piso de Medic.

Brasil. Lib. 2. c. 20. de Vulner. & Ulcerib. Abutuntur tamen & pulv. *Herba Caapeba* & *Nhambi* sceleratissimi homunciones in Brasilia, dum ex fucco jam venenato Manipueræ studio asseruato, ad totalem putredinem usque altiore corruptionis & toxici gradum, ex vermiculis inde pronascentibus, (qui *Taparu* ipsis dicuntur) quærunt, iisque in pulverem redactis, hominibus pro lubitu insidiantur, ita, ut exigua licet quantitate, vitam citissime & certissime adimat, si simplex adhibeatur; sin vero compositum & viribus imminutis (quod potissimum pulvere *herbae Caapebae* & *Nhambi* fieri solet) longo post tempore, ne nefanda scelera in publicum prodeant, misere & lenta tabe interimat. Vid. Pison. Hist. Nat. & Med. Brasil. Lib. V. p. 305. Edit. II. & Edit. I. Lib. 3. de Venen. p. 48.

Nunc *radicem Caapeba* in medium producimus, *Raiz de nossa Senhora*, seu *radicem Dominæ*, sive sanctissimæ *Deiparæ Virginis Mariæ* dictam. Vbi tamen ante omnia monendum, *Erva de nossa Senhora*, & *Erva de Santa Maria*, licet unum idemque significant, differre tamen nimium, cum nomine *Erva de Santa Maria*, serpentaria major, sive dracunculus major polyphyllus designetur. Efficaciam radicis de *nossa Senhora* optime ex Pifone discimus, qui scribit: *Radix nossa Senhora sive primo nata frondes & sarmenta moribus serpentum medentur, si semel atque iterum eorum succis recenter expressus indiscreta quantitate propinetur, atque simul extus applicetur. Nulla interim subsequente manifesta evacuatione, neque per vomitum, neque per sudorem, neque per aliam aliquam viam, quantum assequi potui. Licet autem ab anguium aliorumque reptilium & insectorum venenatorum ictibus & moribus tantum curandis videatur bene audire hujus convolvuli & radicis succus, qui amaro sapore caloris prædominium præ se fert, quoad manifestas qualitates; venenis tamen frigidis contrariari comperi.* Edit. 2. p. 312.

In specie Cl. Pison *radicem Caapeba* commendat in morfu serpentis *Ibicacoa* admodum venenoso, & pessima symptomata inferen-

ferente, haud secus quam Cucurucu, quippe sanguis quanto-
cius a morfu, ex auribus, naribus & oculis profluit, & nisi sta-
tim subventum fuerit, moritur vulneratus. Quod si virus non-
dum ad cor penetraverit, carne ipsius anguis cocta cum radice
Jurapeba, Jubarandi, Malva Isca, Caapeba, Capybuba, additis
summitatibus Nhambi, ex vino interne exhibitis restituantur.
Addatur externum remedium ex capite ipsius feræ contuso, &
cum Erva de Cobras aliisque præparatum.

Eandem quoque efficaciam in *morsu Anguium Tareyboja &
Cacaboya* de se promit, teste eod. Pisone l. c. qui & hoc addit:
*In succo Mandihoca, Manipuera dicto, (qui si crudus assumatur, adeo
venenosus est, ut statim enecet, coctus vero nutritivus evadit)*
miram sanandi vim aliis radicibus & herbis junctam Caapebam
exhibere, quod & de fructus *Ananas* succo largiter & crebrius
hausto expectandum, de quo *deliciosissimo fructu, gustus suavita-
te omnibus supereminente, inque domestico horto Cl. Volkameri, mel-
litissimi Amicorum, late crescente & luxuriante, ejusque speciebus,
anatomy, viribus & efficacia plura in peculiari schediasmate dedimus.*

Dubius hæreo, an non *Raiz de Juan Lopez Pigneira* (forte
Parreira) sit una eademque, ac *Raiz de nossa Senhora*, cujus Plin-
nius Tusculus *Excell. Fr. Redi in Experim. circa res naturales ex India
allatas meminit*, seq. verbis: *Radix est coloris citrini & gustu
amara, hanc super lapide aqua tritam, & unius dimidiæ drachmæ
pondere assumptam, nec non morsibus vel puncturis animalium vene-
nosorum applicatam, certo a venenis & febribus liberare volunt. An-
non huc pariter pertineat a Cl. Grimmio Dec. II. Ann. I. Observ.
175. p. 411. descripta Rusa Ray nigra, B. L. dijudicandum relin-
quo. Sic autem de illa: Nigra hæc radix liquiritiam fere æmu-
latur, nisi quod intus calcem quandam præsentet, cum sapore
amariusculo ex dulci præmisso; magno in morsibus & ictibus
venenatorum animalium medendis habetur in pretio, etiam
in calidis frigidisque febribus.*

OBSERVATIONES
CIRCA PARREIRAE VSVM
MEDICVM.

Restat adhuc, ut felices, quos fidissima rerum magistra experientia in Praxi clinica circa Parreiræ bravæ usum, suppeditavit successus, memorem, inque medium producam. Tantas equidem, ut ingenue fatear, quantas Dn. Helvetius in hanc radicem contulit laudes, & vim illam in omnibus renum & vesicæ calculi incommodis tollendis, sic dictam specificam, cort. Chin. Chin. in febribus, & aluminis in hæmoptysi æmulam, indistincte deprehendere non potui, cum sæpissime spes in ea posita, ceu ab optimis remediis sæpius fieri consuevit, destituerit, & promissa Helvetiana deluserit. Huc certe optime collineant, quæ Excell. D. Stahlus, felicissimus ad Praxin medicam Daduchus, de specificis his remediis tradidit; nempe specifica plane ad specialissimas affectuum & singulares circumstantias dirigenda & applicanda esse. Infringitur quippe sæpe specificorum remedium vis & efficacia, cum morbo jam altius exardescente exhibentur, cui tempestiva exhibitione præoccupando satisfacere potuissent. E contrario quando morbi impetus jam maximam partem deferbuit, ibi præstat frequentissime specifici hujus remedii tempestivus usus utilitatem maximam, ut affectus non solum tanto citius finiatur, sed etiam tanto certius, plenius atque solidius in universum tollatur.

His præsuppositis, aliquoties egregiam Parreira brava, aliis irritis, tulit opem, in causa nempe & casu appropriato. Exhibui autem sæpius solam in pulverem redactam ad drachmam semis, imo ad drachmæ quoque pondus, idque repetitis vicibus, ne quis erroris *παρὰ τὸ μὴ αἶπρον ὡς αἶπρον*, sive fallaciæ non causæ ut causæ, uti in Scholis loqui amant, reum me declarare queat.

De ejus tandem efficacia convictus, aliis diureticis, aperientibus & abstergentibus immixtam, eo propinavi successu exoptato,

optato, quem ex plurimis observationibus aliquot, ne multitudo Lectori tedium pariat, selectiores loquantur.

OBSERVATIO I.

PVerpera 32. annorum biliosa, aliquot liberorum mater, ultimis fere puerperii, sic satis feliciter hucusque peracti, diebus æstu obruitur vix tolerando, sitis ingruit intensissima, vomitus accedunt ingestorum omnium, alimentorum, potulentorum, medicamentorum. Vocatus, ægram vix ac ne vix quidem sibi constantem reperio. Scintillant febrili calore truces oculi, sicca & exsucca lingua, fauces aridissimæ, ex imo hausta suspiria, dicam *Sophoclis in Trachiniis* v. 783. verbis:

Καὶ διώδυν

Σπαργαγμὸς αὐτοῦ πνευμόνων ἀνθήσκει.

Ac perdolens

Ejus prehendit cruciatus pulmones.

Flatuum incarcerationum murmura & borborygmi huic sese malo associant, dumque in renum irruunt regionem molestissimi hospites, cumulando symptomata ægræ salutem dubiam reddunt, & quantum renum morbum producant, de quo divus Cœsus noster L. de Aff. int. t. xviii. Cum alvus quoque aliquot jam diebus officio non responderit, omnibus sepositis clysmata injiciendum suadeo, dum vomituriens stomachus reliqua recusaret remedia. Clysmate injecto, mox omnia in abdomine pacatiora, *σφόδροι καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι* evanescunt, &

Sedatur torti tempestas turbida ventris,

Postico iratus murmure flatus abit.

Succedit fæcum mephitim olentium copia, muci viscidī vitrea quasi congeries: cessat mox æstus, & exhibitis remediis debitis, siti orisque & faucium ficcitati obviam itur. Placido hinc

immersa somno post bihorium expergefacta & sibi quasi red-
dita, de doloribus in lumbis adhuc nidulantibus lancinantibus-
que conqueritur, & sic triste illud symptomatum choragium
in calculum desinit. Vsum continuatum decocti Nephritici a
Zwölfero correcti suadeo, imo urgeo, & pulverem meum con-
tra calculum adjungo, urina calculi præfaga. Ingruit magis
magisque dolor, recrudesceat malum, nec decocto, nec pulve-
ri, nec inunctionibus, nec clysmati rursus injecto cedens. Ir-
ritis igitur omnibus, radix Parreira brava prima vice mercur.
cinnab. juncta & sociata, dolores mitigat, tertia vice sola sum-
pta plane aufert, excreto post aliquot dies, cum sanguinis gru-
mis, calculo ovum fere columbinum adæquante, sine doloris
notabili sensu, quod ob meatus brevitatem, humidique inibi-
copiam, dum latiora & expeditiora sunt organa, in foeminis
potius quam viris quandoque fieri solet.

OBSERVATIO II.

JVvenis vigesimo ætatis anno conqueritur jam per aliquot
menses de obtusiori & gravativo sensu doloris, lumbis in re-
gione renum incubantis, nullo tamen tumore foris conspicuo;
quem corporis motus concitatiores & violentiores nimium ex-
acerbant: fit successu temporis dolor acutior, una eademque
sede defixus, per nervorum consensum testem quoque in do-
loris consortium rapiens, adeoque retrahens, ut in scroto vix
apparuerit; dorsi quoque difficillima inflexio. Vrina longo
tempore prodierat limpida, tenuis, inque exigua quantitate,
dolore vero ingravescente exhibat copiosa satis, arenulis cruore-
que immixto. Licet hæc satis distincte in renibus latitantem
detegerent hostem, addidit tamen pondus conjecturæ, decu-
bitus in ægram partem semper dolorem demulcens, in adver-
sam vero exasperans. Vacuandis e renibus heterogeneis in-
tentus, & diureticis mitioribus, (quibus Parreira nostra semper
comes

comes erat,) exhibitis, septimestrem tandem, magnum & molestum hospitem, hospitio suo abscondito extrusit medicamentorum efficacia, inque vesicam deturbavit. Hic exitum quaerens, collum vesicae occludit, & urinæ liberum intercipit transitum. Omnibus viribus eo contendit, ut quantocius ex hoc quoque latibulo ejiceretur hostis, emollientibus, pinguibus, viasque lubricantibus porrectis, blandioribus lithontripticis pariter immixtis; sed sine levamine & evidenti emolumento, cum urinæ vix tantum excreverit, quantum cochlear capere potest. Tandem infuso Acmiellæ exhibito, largior quidem profuere coepit, mox calculo, in aquæductu foras a collo vesicae protenso, urethram vocant, pertinaciter hærente. Tandem infusum Parreiræ bravæ rumpit claustra,

- - - - - *molemque liquore resolvit*
Caucasæam, impulsu dissilit illa suo;
Obstructumque diu prono ruit impete flumen,
Et secum adversæ fragmina rupis agit.

OBSERVATIO III.

CVidam renum quoque calculo laboranti, & tot jam remediis incassum assumptis, omnia lithontriptica renuenti & fastidienti; radicis Parreiræ bravæ præconia canto; eumque novarum rerum mens humana semper fit cupidissima, me tandem accedit, hocce pharmacum enixe efflagitans. Sumsit absque evidenti levamine aliquot doles, tandem ruptis ex tenaci pituita & viscido lentore repagulis urinæ stagnantis, arenularum stupenda prodit caterva, superstiti in urethra remora titillante, quæ tandem cum impetu profluit, & vermes sex exhibuit, millepedibus non dissimiles, si magnitudinem exceperis; alii dein his succedunt, materiæ, viscidæ, pultaceæ, ceu genitrici vel nido innatantes, tandem & doloris in renum regione & titillationis sensus in urethra cessavit; ægroto vires hujus remedii
 Ameri-

Americani ad cœlum usque extollente. Subiit animum medicorum regula, Anthelminticis semper dulcia esse admiscenda, ut illorum blanditiis inescati vermiculi promptius hauriant interneccionem ipsis struens pharmacum. Jam cum Parreira brava sit dulcamara, dubium non amplius est, recte illam & in vermibus pellendis exhiberi. Vere itaque Manilius cecinit:

*Per varios casus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.*

OBSERVATIO IV.

Vir juvenis biliosus & arthritidi vagæ sæpius obnoxius, circa pubis regionem ponderis incusat sensum, hostis inibi latentis feralem prodromum. Vrinam fundit lacteam & turbidam, sedimento mucoso, viscido, tenaci gravidam, ut vix illam excernere posset, &, quod signum plane indubium hostis in insidiis se occultantis, urina facilius redditur corpore supinato, quam erecto. Sociat se his malis Priapismus ipsi molestissimus, symptoma calculosis familiare, quippe affectus libidinosi lumbis renibusque passim in scriptura sacra adscribuntur. Fecisse id ideo Spiritum Sanctum vir doctissimus in Physiologia opinatur, quia calescentibus lumbis calescunt renes; renibus calefactis, affluit major sanguinis copia cum ad ipsos, tum ad partes genitales, unde his turgentibus prurientibusque subnascuntur cogitationes, atque stimuli veneri. Succedit pertinax alvi obstructio. In ædibus meis consilium petenti, calculum vesicæ symptomatum omnium causam esse dictito, & auxiliares spondeo manus, utinam Θεῶν χεῖρας. Enemati aliquoties injecto, succedunt scybala, urina quoque citius & absque molestia profluente. Sumit singulis diebus Thee specificum ex spec. decoct. Nephrit. Forest. a Zwölfer. correct. Rad. Parreiræ bravæ Herb. Ac mell. sem. Nymph. &c. syrupo balsamico Conerdingii edulcoratum, cui infuso instillat
semper

semper aliquot essentiae Parreiræ bravæ Nitr. castorifat. guttulas. Excrevit hinc arenularum copiam, calculi comminuti frustulis immixtis, tandem quoque hæc medicamina

*Lapidem durum silicisque obstacula rumpunt,
Vix penetret tales Hannibal ipse vias.*

Convaluit sic æger, sumens singulis hebdomadibus aliquoties & Essentiam & Infusum. Nostras de calculo observationes firmant ab Excell. Gothofredo aliisque facta experimenta plurima. Et certe remedium hoc eo exoptatius, quo crebrius nunc quam olim, nescio quo fato, calculi doloribus homines affecti afflictique. Causam si non veram, poëticam tamen & elegantem, suggerit vates:

*Deucalion post terga mares, ac Pyrrha puellas
Factavit, durum nos genus inde sumus.
Nec mirum, scateant si viscera nostra lapillis,
Plurimus & lateat, ventre rigente, silex.*

OBSERVATIO V.

Vir annorum quinquaginta, qui Baccho & Veneri strenue litaverat, viribus exhaustis, effœtis spiritibus & appetitu plane dejecto, oedematosi pedibus per aliquot temporis spatium jam obnoxius, medicastrum opem efflagitat, qui applicatione repellentium medicamentorum pedibus medendo id effecit, ut intumuerit

*- - - suffusa venter ab unda,
Secernens miseram proprio de viscere pellem.*

Hoc viso, exhorruit æger, & dum venienti occurrere morbo cupit, medicastrum rursus accersit, quæque mala infausto medendi molimine patrauerit, ostendit. Aureos in agro re-

K

plane

plane subesse periculum spondet ; illud Mimnermi scomma in Medicos rationales blaterando, & agro occinendo :

Ὅτι αὖ φιλέειν οἱ ἰατροὶ λέγειν
τὰ Φαῦλα μείζον καὶ τὰ δεινὰ ὑπὲρ φόβον
πυργῶντες αὐτὰς.

Sicut Medici solent dicere leves affectus majores & graviores, quam timendum sit, ut se ipsos extollant. Vtinam linguis pendeat crumenimulgum hoc medicastrorum genus, in opimam tantum Proserpinæ messem procreatum ! Exhibet trifurcifer spiritum falis ad aquam intercutem ejiciendam, ventriculumque roborandum; sed spes & agrum & fumivendulum Thrasonem fefellit. Crevit quippe indulgens sibi dirus hydrops, ventre utris in modum elato, parteque illa, qua virum se olim præbuerat, in triplum monstrofe sic satis inflata, aqua sub cutē ad candelæ lumen quasi limpida suffusa, accedit anhelatio, ut animam vix trahere, pulmonibusque spiritum recipere possit; ingruit intensissima sitis,

Dumque sitim sedare cupit, sitis altera crescit.

Succedunt anxietates circa præcordia, ut ipsi cum Plauti Cappadoce in Casina exclamandum sit:

- - - *Pro metu, ubi sim, nescio,
Periit, cor lienosum opinor habeo, jamdudum salit.
De labore pectus tundit. - - -
Radices cordis pereunt, hira omnes dolent.*

His angustiis exagitatus, per totum corpus sudore diffuens, adeo debilitatur, ut prope anima linqui videretur. In desperato hoc rerum statu, & in orci faucibus sic constituto agro, (hæc enim pessima apud nostrates invaluit consuetudo) de accersendo legitimo naturæ ministro lectulo agri adstantes ineunt consilium, & quoniam nemini obtrudi poterat, tandem ad me
itur.

itur. Vocatus omnium, quæ jam gesta fuerant, ignarus compareo, & tristissima rerum facie probe perspecta, pessima auguror, illud Senecæ recitando: Facilius esse excludere pernicioſa, quam regere, & non admittere, quam admiſſa moderari; nam cum ſe in poſſeſſione poſuerunt, potentiora rectore fiunt, nec recidi ſe minuiſſe patiuntur. Aegri precibus tandem victus, opem & operam promitto, modo ſe obſequentem præberet, de ejus enim intemperantia fama increbuerat. Ut brevibus me expediam, optimi ſenis conſilio fretus: ἔρητικοῖσι καθαίρειν, λεπτῶναι καὶ ἀναπλύναι; urinam cientibus purgare, attenuare & mollire oportet. Horum nihil omiſſum, hinc paucos intra dies exhibitis illis, quæ quotidiano uſu & jugi experientia ſalutaria fore judicaram, primo mentula, ſucceſſu temporis abdomen quoque detumeſcere cœpit, ſpirandi difficultate ſive ſuſpirio adhuc ſuperſtite; cui malo vinum, ſcylla marina, millepedibus & vincetoxici radice imprægnatum, in ſolatium ceſſit. Sitis ſola ſupererat, non tam ex morbi pertinacia, quam ægri mala libidine dicam an conſuetudine? originem trahens. Hucusque illum multa invitum & facere & pati coëgeram, dum vero ſedandæ ſiti, me ad ravim uſque reclamante & diſſuadente, largius indulget, rurfus

Lympha interius vitio glifcente turgescit.

Veriſſima ſic deprehendi Celfi noſtri, Ciceronis medici, verba: Facilius hydrops in ſervis, quam in liberis tollitur, quia cum deſideret famem, ſitim, mille alia tædia, longamque patientiam, promtius hiſ ſuccurritur, qui facile coguntur, quam quibus inutilis libertas eſt. Tam male in hunc ægrum collati officii pertæſus, auxiliares ulterius manus denegaſſem, ni lacrymas inter & ſuſpiria datis promiſſis de meliori quam adhuc obſequio, & conſanguineorum precibus, coactus & victus fuiſſem. Ne igitur in conclamatum inofficioſus viderer, iterum operi me accingo, nec tam feliciter, quam antea res ceſſit, incaſſum plu-

ribus exhibitis, virium defectu medicamentorum exhibitum vim eludente. Deposuit alvus quidem mucī viscidissimi spermatis ranarum non absimilis copiam, sed absque evidenti levamine, urina vix ac ne vix quidem prodeunte. Frustratus igitur medicamentorum alias probatissimorum efficacia, alia agitavi consilia, Essentiam Parreiræ bravæ cum spiritu Tartari Volatili paratam aliquoties exhibens,

3 Hæc tulit præsentem numinis instar opem,

ejusque continuato usu obtinui tandem, ut intra diei naturalis spatium, ultra sex feri limpidissimi profluxerint mensuræ. Hinc moles aqualiculi imminui quotidie cœpit; ne autem identidem tumor rediret, ventremque nova colluvies rursus ampliaret, jussi, ut Essentiam Parreiræ bravæ repeteret, cui adjunxi Essentiam Absynthii compositam, Zwölferi extracto Trochiscorum Alhandali, & *Elaterii ex consilio Excell. Listeri* imprægnatam; quorum medicamentorum frequentiori usu, & assumpta aliquoties radice *Parreira in substantia ad drachmam semis*, promota feri per urinam & alvum excretionē, brevi ex voto negotium confectum, mortique jam a pluribus adjudicatus æger, ereptus est. Confirmat hanc observationem effatum Clar. Pisonis Libr. 2. de Medicin. Brasiliens. c. 9. de Hydrope p. m. 26. Edit. I. *Non raro contigit, ut sola radice diuretica Caapeba, ex vino vel aqua Paraybensi subinde agro propinata, latex intercus eductus fuerit.* Sic Medici sæpius, *Martiali* teste:

- - - mitibus herbis
Parcarum exorant pensa, brevesque colos.

OBSERVATIO VI.

Virgo ætatis anno decimo septimo ardore ingenti corripitur postice in eo, quod ab extremis costis ad coxendicem

dicem extenditur spatio, dolore ad primam lumborum vertebram accedente gravativo, mensibus simul cessantibus. Aegræ mater fatidicam accersens anum, triveneficam, hoc responsi fert, mensium interceptionem, mali esse fomitem; hinc emenagogis fortioribus, in quarum classe quoque Oleum Sabinæ destillatum erat, exhibitis, malum in tantum auctum, ut ardor & dolor gravativus indies creverit, accedente sæpius horrore febrique sub noctem redeunte. Malo sic indies ingravescente, respuunt triscurria ulteriora maleferiatæ medicastræ mœstissimi parentes, saniora expetentes consilia. Vocatus, Phlegmonem renum subesse & hæcticæ febris proximam judicavi virginem: hinc calidissima illa medicamina emenagoga devovens, febrili calori expugnando intentus, id effeci, ut febris quidem remitteret, superstite tamen ardore & dolore in lumbis gravativo, licet absque insigni molestia. Averruncandis his quoque malis aptissimum credidi remedium *infusum Parreira brava*, Balsamofaccharo Copaybæ imprægnatum. Nec spem felix destituit successus, cum continuato infusi hujus usu & ardor & gravativus dolor fuerit extinctus.

OBSERVATIO VII.

Nobilis Fœmina ætatis & constitutionis vegetæ, mensibus vix ac ne vix quidem fluentibus, post longiorem nauseam, & ab omnibus assumptis excitatam cardialgiam, ob humores crassos, viscidos, spiculis salinis acribus imprægnatos, in orificio ventriculi hærentes, fibrillasque nerveas vellicantes, incidit tandem in Leucophlegmatiam. Roseus genarum color in pallidum vergit, livent labia, turgidula cutis ubique a pituita albescit, & ut *Plauti* verbis loquar in Menæchm.

- - - *viridis exoritur color*

Ex temporibus atque fronte, oculi herbei.

K 3

His

His malis se aliud associat malum : renales enim glandulæ, harumque canaliculi, a coagulo quodam viscido tenacique obstruuntur, hinc secundum Hippocratem ἔρον μόλις προέρχεται ὑπὸ φλεγμασίν καὶ παχύτητι τῆ ὀυρῆς, *Vrina vix procedit ob ardorem aut crassitiam seri* ; sine tumore tamen in pubis regione, sine dolore tensivo, quæ omnia Ischuriam vesicalem comitari solent ; hinc de renali certior, quam gravativus in lumbis dolor magis magisque prodidit, anticachecticis & blandioribus emenagogis & diureticis, quæ quotidianus usus, magister rerum, his in morbis suppeditare solet, malo obviam itur. Nempe ex Senecæ consilio: *Medicus primo in morbis tentat non multum ex quotidiana consuetudine deflectere ; si modus & ordo non proficit & frustra molliora cesserunt, dum dura videtur curatio nulla, cujus salutaris effectus.* Vsitatis igitur medicaminibus irritato conatu exhibitis, malo indies accrescente, pessimaque minitante, fortiora Lithontripctica ægræ exhibentur. Ex assumpta Tinctura nephritica Amelungi alias sæpius levamen senserat, hinc quoque iteratis nunc vicibus porrigitur, sine ulla tamen lotii secretionem. Quinto jam die durantis suppressionis urinæ Tinctura nephritica D. D. Hiar-næ, spiritui Ac mellæ maritata, movebat quidem, non tamen promovebat saburram, usque dum radix *Parreira brava ad drachmæ pondus porrecta*, fundendo materiam viscidam, glutinosam, renibus impactam, & per urinarias vias reseratas eliminando, hostem abegit ; quippe

- - - fluminea labitur ille fuga,
Et multos prono secum vehit agmina succos,
horrida quæ salsis monstra feruntur aquis,

& sic præcipuum morbi aufertur. Vt proficientibus his medicamentis instarent per aliquot tempus, suadeo, cum nihil æque resurgentem sanitatem impediatur, quam remediorum crebra mutatio. Detumuit cum debito urinæ profluvio, cutis,

tis, suppressione mensium superstita, quibus promovendis *Extractum meum Myrrhae balsamicum, extr. Cort. Winteran.* mixtum, mira praestitit. Convaluit sic ex hoc morbo, per aliquot septimanarum spatium tempora satis commode transiens,

Et paulatim roseum depinxit gratia vultum.

Sed irruit ex insidiis novus hostis, Febris maligna, cum exanthematibus & virium prostratione summa aliisque diris symptomatibus. Ab aegra vocatus tristitia statim cano auguria, quippe ex Quintiliani effato : *Gravius agrotant ii, qui cum levati morbo videntur, in alium de integro inciderunt; viribus nempe ex prioris morbo nimium exhaustis, humoribusque quasi ex spirituum defectu vappescentibus.* Omnia debellandae malignitati porriguntur remedia, nullis parcitur sumptibus, sed vana conamina, cum Parca non decrevit parcere; elusit enim vim medicaminum inclementia fati: haec si ingruit, tunc teste *Euripide in Alcest.*

- - - οὐδέ τι Φάρμακον
Θρήσσαις ἐν σάνισι, τὰς
Ὀρφεΐα κατέγραψε
Γῆρυς, οὐδ' ὅσα Φοῖβος
Ἀσκληπιάδαισιν παρέδωκε
Φάρμακα πολυπόνοις
Ἀντιπεμῶν βροτοῖσι.

Quæ Grotius eleganter vertit:

*Nil contra medicamina
Profunt, quæ Rhodopæzum
Inscripsit tabulis sagax
Facundæ manus Orpheû.
Nil contra auxilii ferunt
Herbæ, quas docuit suum*

Phæbi

*Phæbi cura Machaonem,
Germanumque Machaonis,
Humanum miserans genus.*

OBSERVATIO VIII.

FOemina illustri genere oriunda, triginta annorum, in cachexiam prona fluore albo defatigatur, mensibus per anni dimidium jam suppressis. Varia a variis, antequam accersitus fuisset, exhibita, vel paululum, vel plane nihil attulere solatii. Memor uxoris Boëthi, quam morbo hoc decumbentem laborantemque per blandiora diuretica felicissimus noster restituit Pergamenus Libr. de Præcognit. ad Posthum. c. 8. *Essentiam quoque Parreira brava Tartarisatam & Pilulas ex Extracto Myrrha Balsamico nostro & Extr. Cort. Winterani*, porrigo, quæ medicamenta acrimoniam demulcendo, corrigendo, incidendo, aperiendo, attenuando sustulerunt album fluorem, & menstruum restituerunt, haud dispari cum Boëthi uxore eventu, impari licet nostro, quippe ob valetudinem uxori redditam Boëthus Galeno quadringentos misit aureos, ego tot obolos vix obtinui, nec desideravi etiam; ad auctoritatem enim Medici confert, bona voluntate ad fideliter curandum ferri potius, quam obligari auctoramento servitutis. Imo satius est debendi reos habere Reges, quam avaritiæ de se suspicionem præbere. Quin potius quam diffidendo de sanatorum gratitudine amittat opinionem virtutis, malit fidendo decipi, & opis opumque jacturam facere. *Hinc Patroni Medicorum St. Cosmas & Damianus, sancti ἀνδράγυγοι.*

OBSERVATIO IX.

Vir mediæ ætatis, (quæ alias *tutissima* dicitur, utpote quæ neque juventæ calore, neque senectutis frigore infestatur,

tur, secundum Celsum nostrum l. 2. c. 1.) corripitur doloribus supra renes acutissimis, hinc inde vagantibus & per omnem intestinorum circuitum aberrantibus inque pectinem declinantibus. Renum quartum morbum judicavi, a divino Coo nostro descriptum. Associavit se huic malo Stranguria, stillans cum dolore urina, sive ut Vegetius Libr. III. Art. Veterin. cap. XV. exprimit: Vesicæ indignatio, qua mingere quis non potest, crura flectuntur, & venter ad terram demittitur. Accusat æger pepones aliquot immodice assumptos, alimentum *φυσῶδες καὶ ἀκατάλληλον σωμαχῶ*, flatuosum & inconveniens ventriculo. Alvus superveniens adstricta cumulavit malum; iteratis tamen clysteribus sollicitata scybala educit, tantumque flatuum clarisonorum per inferius guttur se præcipitantium numerum, ut illud Divi Hipponensium Antistitis de Civit. D. in memoriam revocaverit, scribentis: *Nonnulli ab imo sine pudore, ita numerosos sonitus edunt, ut ex illa etiam parte cantare videantur.*

Alvo sic aperta, successit pariter Vrinæ fluxus, superstita tamen in renibus dolore extrorsum vergente, non amplius vago, sed fixo. Colicam hanc Nephriticam judicans, Parreiram bravam exhibui, tanquam hujus mali specificum, e Clar. Helvetii mente, remedium, & quidem in pulvere, Elaeosaccharo Cort. ☉. mixto, in Infuso Acmellæ fumebat Essent. Parreiræ brave ☐f. Continuatō horum medicaminum usu profluit urina vulgo pultacea, sive urinæ pallidæ crassæ cum contento albo viscido tenaci matulæ adhærente excretio. Per alvum cum scybalis & flatibus secessit mucus gelatinosus, tremulus, bile tinctus, borborygmorum si non mater ac materia, certe retinaculum; quibus per ostiduum fluentibus, & causa illa morbifica sublata, malum quoque cessavit. Quæ observatio probat, effatum Excell. Gothofredi e tripode quasi fluere, cum parreirem bravam in colica nephritica vix fallere pronunciat.

OBSERVATIO X.

Jungam huic flatulento affectui e diario meo clinico flatulentiorem : Quinquaginta annorum foemina paroxysmis hypochondriaco - hysteris sæpius excruciatæ, tandem incurrente in sensus tumore abdominis duro, renitente, instarque tympani, cum percutitur, sonum edente affligitur, illoque morbo afficitur, qui a Nicandro in Alexipharm. Ἰδρωψ τυμπανώδης dicitur. Comitantur malum pectoris anxietates ex diaphragmate ejus cavitatem coarctante, succedit tandem tensio cordis lypothymiae causa. Sicca & exsucca hinc lingua a ductibus salivalibus visciditate obstructis, insomnes ob inquietudinem noctes ; appetitus prostratus & fere nullus, pulsus justo celerior, debilis tamen, calor depascens & pene marasmodes ; crura neque tumida, nedum oedematosa. Urinae parcius excretio, & eo ipso, dum emittitur, ob præclusam a viscida materia viam supprimitur ad momentum, mox tamen guttatim redditur. Alvus non nisi sollicitata respondet, absque flatibus tamen, ideoque sine levamine. Φαινόμενα hæc ἰδρωψ ἐξήρην Hippocratis ostendebant, curatu difficillimum affectum, Hecticæ in hac ægra proximum. Vocatus ad hanc male affectam, tristitia auguria canens, dimissem illam Divi Coi nostri dictis obediens, qui vetat desperatis adhibere medicinam. Exhibui tamen, ut flatus intra abdomen incarceratos, illudque elatere suo renitente tympani instar distendentes propellerem abigeremque, carminativa varia, sed temperata, cum volatilia sulphurea plusquam Aeolia rarefaciendi virtute, malum adaugeant potius, quam tollant, suffocationis metum inducendo. Sed per tres septimanas irritus labor, & , ut in proverbio est, ventis loquor ; ægraque succubisset, ni emollientibus clysteribus, & tandem e tabaci fumo per machinas illas fumiductorias, a Cl. Stiffero suppeditatas, immisissis, dolores ægræ vix ferendos mitigassem. Nec mirum,

mirum, difficilem hoc malum admittere curam, cum pituita illa, quam vitream quibusdam appellare libuit, ob ramosum particularum contextum & glutinositatem, difficulter eradicari queat, eo magis productæ ex ea vesiculæ, magis utpote condensatæ ac induratæ & quasi membranofam indutæ naturam, medicamentorum operationi resistunt, uti optime monuit Illustris Academiæ nostræ Nat. Curios. Præses, Ephem. Dec. II. Ann. I. observ. 81. Jam vero cum ad pituitam illam vitream albuminique similem averruncandam, specificam vim possideat Parreira in Infuso & Pulvere aliquoties exhibita, perrupta tandem viscidæ glutinositatis porta ruit flatuum inclusa caterva, & pedit deciesque viciesque, ut cum Martiali loquar. Succedit his, non sine manifesto frigoris sensu, congeries materie muculentæ, conglutinatæ, viscidissimæ, tenaciter cohærentis, spermati ranarum similis, mephitim exhalantis. His eliminatis e corpore, redeunt halcyonia, ægraque restituta dictum confirmavit: Aegrotæ dum anima, spes est.

OBSERVATIO XI.

IN Asthmate, (ubi tenerrima pulmonum vesiculosæque substantia partim quoad fistulas tracheales, partim quoad vesiculas aëre replendas, ab humore tenaci viscido glutinoso angustatur, pabulumque hinc nitro aëreum excluditur, & ut Poëta canit:

- - *Corda occlusis pulmonibus occupat humor,
Aëriosque aditus vis inimica tenet;*)

Parreira nostra, dum coagulum illud tenax, vesiculas pulmonales fistulasque tracheales infarciens, resolvit, incidit, expectorationem promovet hocque ipso liberiores aëri ad pul-

mones aditum parat, exoptatissimi certe ant-asthmatici remediū vices supplet; tunc enim

*Vitali zephyro mulcentur pectoris aestus,
Mitescitque tuus, torrida Zona, calor.*

Singulares has in spirandi difficultate virtutes radicis nostræ per literas humanissimas mihi prædicavit Illustr. Argentoratensium Archiater Dn. D. Henninger, id quod sequenti Cl. Gothofredi pariter firmabimus observatione.

Senex LXXII. annorum summe debilis & suffocationi ob pituitam tenaciter pulmonibus inhærentem proximus, cum duo Infusi Parreiræ bravæ plena vascula post horæ dimidium successive exhausisset, tantam hinc mucī albuminosi pituitæque viscidissimæ copiam vomituriēti similis rejecit, a paroxysmo asthmatico sic feliciter liberatus.

OBSERVATIO XII.

NEc ab asthmate separabimus, quam Vir Clarissimus de morbo arquato Celsi junxit observationem. Fœmina violentis colicæ & acutissimis sub hepatis regione doloribus excruciatâ, totius corporis icteritia obruitur, ut & lintea urinæ crassiori injecta croceo colore tincta fuerint. Clysterum opeeducta pauca & albicantia excrementa. Post Venæsectiones in brachio & pede institutas, Cl. Gothofredus ægræ imperat, ut tria infusi Parreiræ bravæ plena vascula, successive intra dimidiæ horulæ spatium sumat. Brevi post tertium vasculum assumptum dolor remittit, alvus solvitur & materiem intense flavam fundit. Urina copiose minusque turbide fluit. Continuatō per singulas quatuor horas Parreiræ bravæ doses usu, luteus corporis habitus penitus evanescit, & spatio viginti quatuor horarum in integrum ægra restituitur. Aliquo-

quoties abhinc colicis insultibus afflicta, hoc iterum quærens remedium, pristinum solamen iterum obtinet.

OBSERVATIO XIII.

IN eliminandis vermibus quid parreira præstet, sequentia probant. Vir quadraginta annorum negotiorum suorum causa multum terris jactatus & undis, frequentiori urinæ ardore stillicidioque laborans, de rodente circa vesicæ orificium cruciatu conquestus, meam expetens opem, infusum Parreiræ bravæ sæpius assumit. Continuato remedii hujus usu ad ædes meas advolans tres vermiculos ostendit cum urina una vice, non sine maxima urethræ titillatione exclusos. Regerenti mihi, annon in vase, cui lotium immissum, minus bene eloto præextiterint, sancte affirmabat, illos, per viam urinæ excretoriam prodeuntes sensisse & vidisse. Post biduum rediens quippe iterum, ejusdem cum prioribus structuræ offerebat, qui eandem, quam priores selegerant viam, post aliqualem tamen urinæ suppressionem & remoram. Erant autem vermiculi millepedibus multo minores & rotundiores, illis non absimiles, quorum jam mentio facta. Sed eorundem exactiorem inspectionem exhibui in dissertatiuncula περί Ουρίδιου Δαού & Plutarchi.

Sic morsus quoque venenatorum animalium huic obediunt radici, imprimis ejus usu

- - serpentes poterunt non esse nocentes,
& non esse nocens Africa terra potest.

Jungit Excell. Gothofredus huic alexiteriæ contra venenata animalia virtuti vires haud contemnendas Parreiræ bravæ in Angina, Dysenteria aliisque affectibus, quibus Febres junctæ, imprimis autem in febribus malignis. Sed cum hæc omnia potius ad Radicem vulgo Rayz de nossa Senhora, & ob spe-

cificam contra serpentes vim Cipo de Cobra vocatam, pertineant, de qua plura cum Deo & die suppeditabimus, hæc de Parreira brava scripsisse licebit.

Interea vero juvabit addidisse fragmentum literarum Dn. Helvetii ad Excellent. Dn. Duyvenvorde, oratorem Præpot. Statuum Belg. quod cum Societat. Reg. communicatum exhibet Bibliotheca Anglica Mens. Novembr. & Decembr. 1715. n. 336. §. 3. p. 126. in eo pleraque, quæ hoc in schediasmate fufius dicta sunt, breviter confirmantur. Verba ipsa hæc sunt.

Mr. Duyvenvorde ayant consulté Mr. Helvetius touchant l'usage du Parreira brava, qui luy avoit été recommandé: Mr. Helvetius a répondu, qu'il étoit bien aise que Mr. Duyvenvorde se fut adressé a luy. Il dit qu'il a été un des premiers, qui ont introduit cette Racine en France; & qu'il en a fait plusieurs Experiences, qui luy ont réussi, & qui l'ont mis en état de connoître parfaitement ce remede.

Mr. Helvetius remarque, que la Parreira Brava passe pour un remede universel dans le Brasil, & qu'on l'y employe dans toutes sortes des maladies. Il ajoute qu'un Capucin, qui venoit de ce Pais-la, luy dit qui ne sçauroit mieux louer cette racine, qu'en l'assurant, que dans tous leurs Voyages, ils portoient l'Evangile dans une poche, & la parreira brava dans l'autre.

Ensuite Mr. Helvetius dit à Mr. Duyvenvorde, qu'il sera fort aisé de le convaincre, que le Parreira brava est tres beau pour la maladie. *Il s'agit*, continua Mr. Helvetius, *de retablir la digestion, afin qu'il ne se forme pas trop de phlegme & de crudites acides dans le premiers voyes, il est aussi necessaire d'empêcher la serosité du Sang, de se trop repandre sur les parties. Or comme l'experience nous montre, que le Parreira brava fait beaucoup uriner; il s'ensuit de la que l'acidité corrosive de la masse du Sang se dechargera par les Reins. Ce Remede est bon aussi pour dissoudre les humeurs*
pitui-

pituiteuses & visqueuses ; & il guérit les suppressions d'urines causées par les obstructions des Reins.

On peut conclurre de ce que je viens de dire, que les sels du Parreira brava, qui sont assez volatils, sont propres a dissoudre & a separer le tissu trop épais & trop serré du souphre de la lymphe. Enfin ce remede a une legere amertume qui corrige les acides de l'Estomach & les rend plus purs & plus deliez.

Les Chyle se trouve par la mieux digeré, plus balsamique, & disposé a se mêler avec le Sang, & a luy conserver ce degre de division & de fluidité, qui luy est necessaire.

Pour se servir de cette racine avec succès, il faut la reduire en poudre, en infuser le poids d'un demy Gros dans une pinte d'eau bouillante, & l'y laisser toute la nuit. Le Lendemain au matin faites bouillir cette eau un moment : ensuite versez - la doucement : prenez en un demi - Setier, aussi chaude que du Thee, en deux Tasses avec un peu du sucre, & mettez dans chaque Tasse, cinq grains de la dite racine reduite en poudre, qu'il faut remuer avec un cuillere, afin qu'il n'en reste point au fond. Vous pouvez repeter la meme Dose environ quatres heures apres dîner, mais il ne faut rien manger un heur apres prise.

Ce Remede ne vous oblige point a changer votre maniere ordinaire. On peut le continuer quelques mois de suite à la reserve de deux ou trois jours de relâche, tous les mois pourvu qu'on prenne quelque legere Medicine de quinze en quinze jour, ou de trois en trois semaines, pendant qu'on use de ce remede.

Pergit clariss. Bibliothecæ editor : Je dois avertir ici mes lecteurs, qu'en traduisant la version Angloise de la Lettre de Mr. Helvetius, j'ay taché des deviner les propres termes, dont il s'est servi, mais bien loin de me flater d'avoir toujours réussi dans mes conjectures, je crain que cette seconde Traduction ne soit fort au dessous de l'original.

*Preparation du Parreira Brava de la maniere
dont Mr. Duyvenvorde s'en sert.*

Prenez onze grains de cette Racine & mettez le dans un Pot à Thé d' Etain remplie d' eau bouillante. Laissez le pot toute la nuit sur des cendres chaudes, ou sur un fort petit feu; & faites les bouillir au matin doucement jusqu' a ce que vous vous en serviez; Il faut boire cette liqueur comme on boit du Thé & elle ne doit pas excéder la quantité de cinq petites tasses a Thé.

E præli carceribus nondum plane evaserat hoc schediasma, cum Illustris Gothofredus literis me dignaretur gratissimis. Placuit in his Viro excellentissimo, pro Caapeba mea, Butuam Parreiræ bravæ substituere matrem, firmiterque illud asserere; argumento præcipuo usus; Caapebæ radicem sibi visam, a Parreira brava differre. Sed cum Caapebæ variæ sint species, & illa, quam Parreiræ nutricem credimus, & e Pisone Marggravioque descripsimus, nimium quantum distet a Plumerii Caapeba, non mirum, inter se radices discrepare. Cum igitur res adhuc in abstruso sita sit, non ægre feret amicum dissensum Vir eruditissimus, quem summa veneratione prosequor, usque dum ex India certiora obtineamus. Sed de his forte plura in dissertatiuncula nostra de Casina Apalachitarum, illustri Gothofrediano inscribenda nomini.

T A N T V M.

